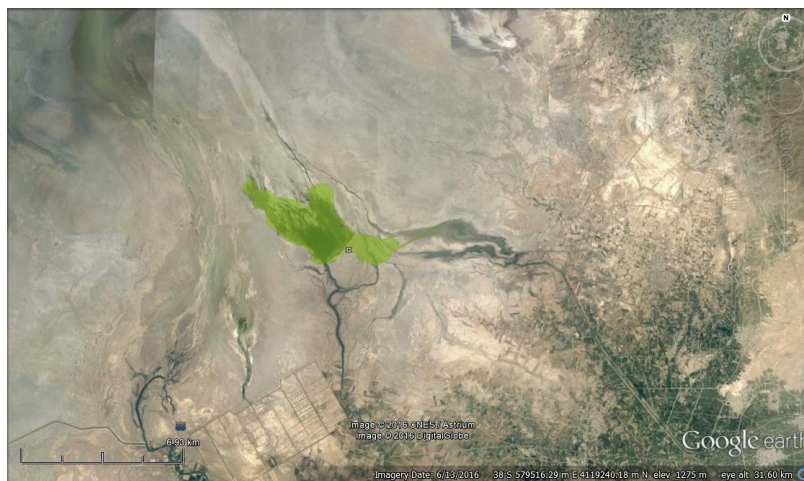

مدیریت مشارکتی به منظور حفاظت از مناطق بکر و دست نخورده و بهره‌برداری خردمندانه از پوشش گیاهی تالاب قره قشلاق

محدوده طرح؛ روستاهای بهره‌بردار از تالاب قره قشلاق

گزارش نهایی

ویرایش اول

موسسه مأموریت برای حفاظت از محیط زیست روستایی و شهری بناب

با همکاری انجمن دامون

آذر ماه ۱۳۹۵

۱-	فصل اول.....	۳
۱-۱-	مقدمه.....	۳
۱-۲-	ضرورت انجام طرح.....	۶
۱-۳-	اهداف طرح.....	۱۰
۲-	فصل دوم.....	۱۲
۱-۲-	معرفی منطقه.....	۱۳
۲-۲-	روش کار برای تهیه برنامه بهره برداری خردمندانه از پوشش گیاهی.....	۱۴
۳-	فصل سوم.....	۱۸
۳-۱-	اطلاعات پایه تالاب قره قشلاق.....	۱۸
۳-۱-۱-	گیاه شناسی.....	۱۸
۳-۱-۲-	شناسایی و سرشماری پرندگان تالاب قره قشلاق.....	۲۳
۳-۲-	تحلیل تیپ های گیاهی با استفاده از سنجش از دور.....	۲۴
۳-۳-	نتایج حاصل از اجرای اقدامات مرحله اول.....	۴۷
۳-۲-۱-	برگزاری نشست های مشورتی با افراد مطلع و بهره برداران.....	۴۷
۳-۲-۲-	تکمیل اطلاعات با پیمایش مسیرهای تالاب.....	۵۵
۳-۲-۳-	جمع بندی نتایج مرحله اول.....	۶۸
۳-۴-	نتایج حاصل از اجرای اقدامات پیش بینی شده در مرحله دوم.....	۷۳
۳-۳-۱-	جلب مشارکت مردم و دست اندرکاران برای تدوین برنامه اقدام مشارکتی.....	۷۳
۳-۳-۲-	جمع بندی اقدامات انجام شده و یافته ها از مرحله دوم.....	۸۹
	فصل چهارم.....	۹۰
۴-۱-	بحث و نتیجه گیری.....	۹۰
۴-۱-۱-	برگزاری کارگاه تدوین برنامه با کارگروه محلی برداشت پوشش گیاهی.....	۹۰
۴-۱-۲-	تدوین برنامه برداشت خردمندانه از پوشش گیاهی تالاب قره قشلاق.....	۹۴
۴-۱-۳-	ساختار پیشنهادی برای گروه محلی:.....	۹۷

۱- فصل اول

۱-۱- مقدمه

تالابها از مهمترین زیست بوم های طبیعی و با ارزش در جهان محسوب می گردند که در بهینه کردن سایر اکوسیستمهای طبیعی از کارکردهای بسیار متنوعی برخوردار هستند. لذا حفاظت و بقا این منابع زیست محیطی در جهان بویژه در مناطق خشک و نیمه خشک مانند ایران از پیچیدگی قابل ملاحظه ای برخوردار می باشد که مدیریت آنها نیازمند استفاده از یک رویکرد فرانگرو جامع است.

تالابها علاوه بر اینکه از اولین اکوسیستمهای آسیب پذیر نسبت به تغییرات اقلیمی هستند، خود بخشی از راه حل کاهش روند گرم شدن کره زمین و جلوگیری از تغییرات اقلیمی نیز هستند. رویکرد نوین مدیریت زیست بومی ابزار مدیریتی مناسبی را برای تامین همگرایی فرابخشی، در نظر گرفتن بهره برداری معقول، مشارکت جوامع محلی و حفاظت از تنوع زیستی فراهم می آورد. تعیین و تخصیص نیاز آب زیست محیطی این زیست بوم ها نیز، موثرترین رویکرد برای جلوگیری از اثرات منفی تنظیم جریان های سطحی بر اکوسیستمها است که دستیابی به این هدف را میسر می سازد. در این پروژه با توجه به رویکرد زیست - بومی تلاش می شود با مشارکت جوامع محلی برای حفاظت از پوشش گیاهی اقدامی مشارکتی تعریف گردد. برای برنامه ریزی و رسیدن به اقدام مشارکتی لازم است تا از روش ارزیابی مشارکتی روستایی (PRA) استفاده شود و در تمام مراحل پروژه بهره برداران و ذی نفعان مشارکت داشته باشند.

مفاهیم

تالاب: تعاریف و تعبیر مختلفی از اصطلاح تالاب در جهان رایج شده که متداول ترین آنها تعریف کنوانسیون جهانی حفاظت از تالاب ها (Ramsar-1971) به شرح است:

"تالاب مناطقی است شامل مرداب، باتلاق، لجن زار یا آبگیرهای طبیعی و مصنوعی اعم از دائمی یا موقت که در آن آبهای شور یا شیرین به صورت راکد یا جاری یافت می شود، همچنین شامل آبگیرهای دریایی که عمق آنها در پائین ترین حد جزر از شش متر تجاوز نکند."

- تالاب ها ارزش ها و خدمات زیادی را ارائه می دهند که نمونه وار به تعدادی از آنها اشاره می شود:

- تالاب ها حافظ تنوع زیستی و ذخایر ژنی وابسته به خود هستند. لازم به ذکر است که بیشترین تنوع حیات و بیشترین تولید ماده زنده در واحد سطح در تالاب ها صورت می گیرد.
 - تالاب ها تامین کننده شکار و صید برای مردم بومی هستند.
 - تالاب ها یکی از جذاب ترین و بکرترین محیط های طبیعی اکوتوریسم، زیبایی شنایی و میراث فرهنگی هستند.
 - مردم بومی اطراف تالاب نیاز به چوب و علوفه را از تالاب تامین می کنند.
 - تالاب ها کنترل کننده سیلاب های ویرانگر و رسوب رودخانه ها هستند.
 - آنها تنظیم کننده اقلیم محلی بوده و به عنوان تلطیف کننده هوا و بادشکن عمل می کنند.
 - تالاب ها منبع تامین آب برای کشاورزی و شرب هستند.
 - بسیاری از مواد زائد و بار آلودگی بیولوژیکی و شیمیایی آب های سطحی توسط تالاب ها تثبیت و غیر فعال می شوند.
 - برخی از تالاب ها مسیر حمل و نقل های آبی هستند.
 - تالاب ها تامین گیاهان دارویی، غذایی و صنعتی برای بشر هستند.
 - صنایع دستی تالابی منبع درآمد پایدار برای بومیان و جوامع محلی است.
 - تالاب ها نقش مهمی در تثبیت ازت و چرخه کربن بازی می کنند.
- اکوسیستم ها سالیانه حداقل ۳۳ تریلیون دلار ارزش خدماتی به وجود می آورند که ۴/۹ تریلیون دلار آن از طریق تالاب ها تامین می شود. (منبع: پرتال سازمان حفاظت محیط زیست)

مدیریت زیست بومی: رویکرد زیست بومی یک راهبرد برای مدیریت یکپارچه منابع آب، زمین و معیشت است که حفاظت و استفاده پایدار را به شیوه ای متعادل گسترش می دهد. «مدیریت زیست بومی» رویکرد حفاظتی پیشرفته ای است که در آن حفاظت از محیط زیست با به رسمیت شناختن بهره برداری معقول اقتصادی و در نظر گرفتن نقش انسان (به ویژه جوامع محلی به عنوان بخشی از زیست بوم) انجام می شود. این رویکرد همچنین با در نظر گرفتن ارتباط بین اجزا مختلف منابع طبیعی و محیط زیست، حفاظت را در سطوحی فراتر از مرزهای ظاهری زیست بوم ها و غالبا در سطح حوزه آبخیز عملی می سازد.

بدیهی است که در این رویکرد حفظ محیط زیست صرفا وظیفه یک سازمان مستقل نیست بلکه حفاظت عملیاتی است که طی یک فرآیند مشارکتی و با مرکزیت یک سازمان متولی و همکاری سایر

سازمان های ذی ربط و با حضور و ایفای نقش مردم به ویژه جوامع محلی محقق می گردد. بدیهی است که در این فرآیند تداوم ارتباط بین انسان و طبیعت و همچنین همگرایی توان و عزم جوامع انسانی و مراجع دولتی و غیر دولتی زمینه بسیار مناسبی را برای حفاظت از محیط زیست و تحقق توسعه پایدار فراهم می آورد.

در رویکردهای سنتی تمرکز بر حفاظت از محیط زیست است و این در حالی است که رویکرد زیست بومی به موضوعاتی نظیر بهره برداری پایدار و منافع ذی نفعان به ویه جوامع انسانی با توجه به منابع محدود به صورت همزمان توجه شود. در این رویکرد بستر مناسب برای مشارکت ذی نفعان در مدیریت و حفاظت تالاب ها فراهم می شود.

روش ارزیابی مشارکتی روستایی (PRA): در نیمه دوم دهه ۱۹۸۰، در ادامه و به موازات استفاده از اصطلاح «ارزیابی سریع روستایی» واژه «مشارکتی» نیز در این روش به کاررفت. در ارزیابی مشارکتی روستایی، خود مردم محلی بیشتر از بیگانگان به نقشه کشی، مدل سازی، ترسیم نمودار، رتبه بندی، تعیین امتیاز، مشاهده، مصاحبه، تحلیل، و برنامه ریزی دست می زنند (چمبرز: چالش با حرفه ای ها، ۱۳۸۱، ۲۱۱) این روش صرفاً ابزاری برای جمع آوری اطلاعات نیست بلکه هدف «توانمندسازی» جامعه محلی است. در رهیافت های مشارکتی روش ارزیابی مشارکتی روستایی بر پایه نه اصل بنا شده است، که عبارت اند از:

- ۱) جریان معکوس یادگیری؛ یادگیری دانش بومی از روستاییان به گونه ای مستقیم و رو
- ۲) در رو؛
- ۳) حجم زیادی از اطلاعات در زمانی محدود؛
- ۴) جبران تحریف ها؛ در اینجا، بر «عدم تحمیل» به جای مهم جلوه دادن مسائل خاص پژوهشگران و «گوش دادن»
- ۵) به جای سخن گفتن تأکید می شود؛
- ۶) تعادل بهینه اطلاعات (گریز از سنجش افراطی)؛
- ۷) در این روش، تسهیلگران (محققان) تنها گوش می دهند و می آموزند؛
- ۸) تنوع جویی؛ در اینجا، تنوع در اطلاعات جمع آوریشده جایگزین میانگین اطلاعات می شود؛
- ۹) تسهیلگری؛ در این روش، نقش محقق تسهیلگری است؛ او باید با شیوه ها و فنون تسهیلاتی را برای «اطلاع رسان»، ها ایجاد کند. در این روش «اطلاع رسان» تحلیلگر هستند

۱۰) هوشیاری و مسئولیت پذیری توأم با انتقاد از خود؛ محققان یا به عبارتی، تسهیلگران باید همواره با انتقاد از خود فرآیند تسهیل را بهبود بخشند

۱۱) اشتراک اطلاعات و آرمانها؛ این اشتراک بین ساکنان محلی و تسهیلگر از طریق برگزاری مناسبتهای آموزشی و تجارب مشترک تحقق می یابد

به طور کلی ارزیابی مشارکتی روستایی عبارت از یک روش شناسی تعامل با روستائیان، شامل درک و یادگیری از آنها است. این یک فرایند ارتباطی و مجموعه ای از اصول و شیوههای متنوع است که مشارکت روستائیان در زمینههای مختلف را جستجو می کند تا توانایی آنها را در تجزیه و تحلیل و تفسیر اطلاعات محیطی ارتقا بخشد. مبنای این روش ابتدا گردآوری سریع اطلاعات بوده و در ادامه سعی می کند تا با شناسایی و بسیج گروه های مختلف مردم محلی، مشارکت آنان را در مراحل مختلف برنامه های روستایی از تصمیم گیری و طراحی برنامه گرفته تا اجرا، نظارت و ارزشیابی تشویق کند.

۲-۱- ضرورت انجام طرح

- فقدان زمینه لازم در جامعه محلی و نهادهای دست اندرکار دولتی برای به کارگیری شیوه های برداشت مناسب از پوشش گیاهی
 - ضرورت اجرای اقدامات پیش بینی شده در برنامه جامع مدیریت حوضه آبخیز تالاب قره قشلاق
 - وضعیت بحرانی تالاب به دلیل خشکسالی و نیاز به مدیریت و حفاظت از پوشش گیاهی
- طی مطالعات پایش تهیه طرح مدیریت تالاب قره قشلاق در سال ۹۲-۹۱، همزمان با آغاز خشک شدن و کم آبی گسترده در منطقه از سویی و حذف یارانه علوفه از سوی دیگر، تالاب شاهد هجوم جوامع محلی از برخی روستاهای پیرامون منطقه در اواسط تابستان، برای علوفه چینی بود که با دستگاه های کمباین و علف چین برای برداشت گیاهان تالابی اقدام می نمودند، این شیوه برداشت علوفه از نظر زمانی هنگامی اتفاق می افتاد که پرندگان جوجه آور که در محدوده تالاب اقدام به زادآوری کرده و هنوز فاقد قدرت پرواز بودند و در حین علف چینی داخل ماشین علف چین گرفتار شده و از بین می رفتند. همچنین در بررسی های مرحله شناخت تدوین برنامه مدیریت تالاب مشخص شد تاکنون هیچ سازوکار مدونی برای مدیریت برداشت گیاهان و یا کنترل چرای بیرویه دام یا چرا در خارج از فصل در محدوده تالاب وجود

نداشت، بدین منظور رعایت زمان مناسب علف‌چینی و دست‌کم محدود کردن جدی آن در مراکز حساس زیستگاه از اولویت‌های مدیریت پایدار منطقه به شمار می‌رود.

همچنین در این فرایند، شناسایی ظرفیت‌ها و تدوین سازوکاری برای مدیریت و برداشت خردمندانه گیاهی از تالاب به عنوان اولین گام در تحقق حفاظت مشارکتی تالاب مد نظر قرار گرفت و باتوجه به وجود پتانسیل بالای جوامع محلی بهره‌بردار پیرامون تالاب که علاقه‌مند به مشارکت در مدیریت و حفاظت از منطقه هستند تشکیل گروه‌های محلی مدافع تالاب در دستور کار قرار دارد.

علوفه چینی

شکل ۱- برداشت علوفه از بستر تالاب

شکل ۲- انتقال علوفه‌های چیده شده از تالاب با تراکتور

شکل ۳- ذخیره علوفه‌های چیده شده از تالاب در روستای قلعه

در این راستا و جهت حفظ کارکردهای اکوسیستمی منطقه، در تدوین کتابچه طرح مدیریت تالاب، مدیریت مشارکتی به منظور حفاظت از مناطق حساس تالاب و استفاده خردمندان از پوشش گیاهی و کنترل برداشت آن در زمره اهداف ده ساله (بلند مدت) و سه ساله (کوتاه مدت) مدیریت تالاب قرار گرفت.

موضوعات اصلی	هدف برنامه	اقدامات اولویت دار	نهادمسئول	سازمان همکار	زمان گزارش دهی
حفاظت پوشش گیاهی و احیا رویشگاه‌های	هدف ۱۰ ساله: حفظ دست نخوردگی و توالی طبیعی و احیاء بخشهای تخریب	۱-۲- مدیریت مشارکتی به منظور حفاظت از مناطق دست نخورده و بهره برداری خردمندان از پوشش گیاهی تالاب	اداره محیط زیست آذ.شرقی	اداره محیط زیست آذ.غربی	سالانه
		۲-۲- احیا رویشگاه‌های تخریب شده		جوامع محلی	

منطقه	یافته			
منطقه	هدف ۳ساله : چرای دام و برداشت گیاهان از منطقه ضابطه مند شود	۳-۲- اصلاح فرآیند لایروبی فعلی که با قطع درختان گز همراه است	اداره جهاد کشاورزی آذ.شرقی	جامعه محلی
		۴-۲- کنترل برداشت درختچه های گز	اداره محیط زیست آذ.شرقی	اداره محیط زیست آذ.غربی
		۵-۲- تهیه نقشه دقیق پوشش گیاهی منطقه	اداره محیط زیست آذ.شرقی	اداره محیط زیست آذ.غربی
		۶-۲- تعیین ظرفیت ایمن چرای دام و برداشت جوامع گیاهی تالاب(ممیزی و صدور پروانه چرای دام)	اداره منابع طبیعی آذ.شرقی	اداره محیط زیست آذ.شرقی
		۷-۲- ممانعت از چرای بی رویه	اداره منابع طبیعی آذ.شرقی	اداره محیط زیست آذ.شرقی

جدول ۱- بخشی از هدف راهبردی حفاظت از تنوع زیستی-گیاهی- تالاب

در این خصوص طرح بررسی راهکارها و برنامه استفاده خردمندانه از پوشش گیاهی تالاب(در قالب کنترل و مدیریت علوفه چینی)،در راستای اهداف مدیریت اکوسیستم های آبی که شامل موارد ذیل می باشد، تعریف شد:

حفاظت – Protection

بهره برداری پایدار – Conservation: Sustainable Utilization

احیاء – Rehabilitation

۳-۱- اهداف طرح

هدف کلی: تدوین و اجرای اقدام مشارکتی در راستای مدیریت مشارکتی بمنظور حفاظت از مناطق دست نخورده وبهره برداری خردمندانه از پوشش گیاهی در محدوده تالاب قره قشلاق

اهداف عملیاتی؛

هدف عملیاتی ۱: تکمیل شناخت و شناسایی تنوع گیاهی و جانوری منطقه

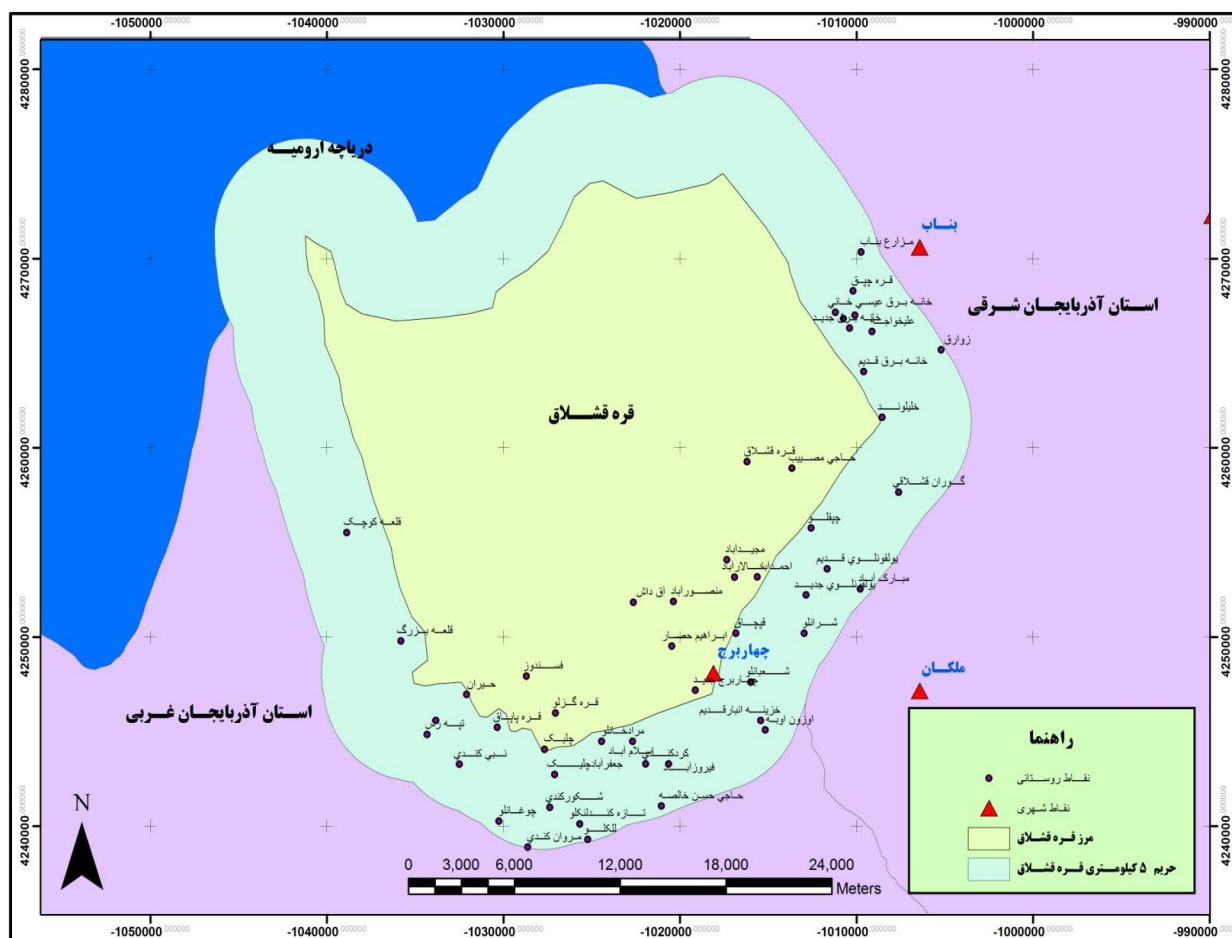
هدف عملیاتی ۲: جلب مشارکت مردم و دست اندرکاران برای تدوین برنامه اقدام مشارکتی به منظور مداخله در برداشت پوشش گیاهی در منطقه

هدف عملیاتی ۳: اجرای اقدام مشارکتی توسط کلیه ذینفعان در راستای حفاظت از پوشش گیاهی تالاب

۲- فصل دوم

۲-۱- معرفی منطقه

از لحاظ تقسیمات کشوری تالاب قره‌قشلاق و مناطق پیرامونش با وسعت حدود ۴۸۰۰۰ هکتار و موقعیت خاص قرار گرفتن در بین دو استان آذربایجان شرقی و غربی و سه شهرستان بناب، ملکان و میاندوآب بزرگترین تالاب اقماری جنوب دریاچه ارومیه است. تالاب قره قشلاق در بین رودخانه‌های مهم صوفی چای وزرینه رود قرار دارد. در این منطقه در فصل زمستان و بهار تالاب‌های کم عمق فصلی به علت شیب اندک منطقه و در پی پخش شدن آب رودخانه‌های مجاور پدید می‌آید که در مسیر کریدر مهاجرت پرندگان آبی- کنار آبی مهاجر عبوری و زمستان‌گذری و جوجه‌آور، اهمیت فراوان دارد، عمق متوسط آب در این محدوده تالاب بین ۵ تا ۱۰ سانتی متر و آب آن شیرین، لب شور و شور است.

دست کم ۸ روستا مستقیماً در داخل حریم محدوده تالاب شکار ممنوع قره قشلاق تالاب قرار گرفته‌اند و با در نظر گرفتن حریمی ۵ کیلومتری پیرامون مرز فعلی منطقه شکار ممنوع، تعداد حدود ۳۰ روستا

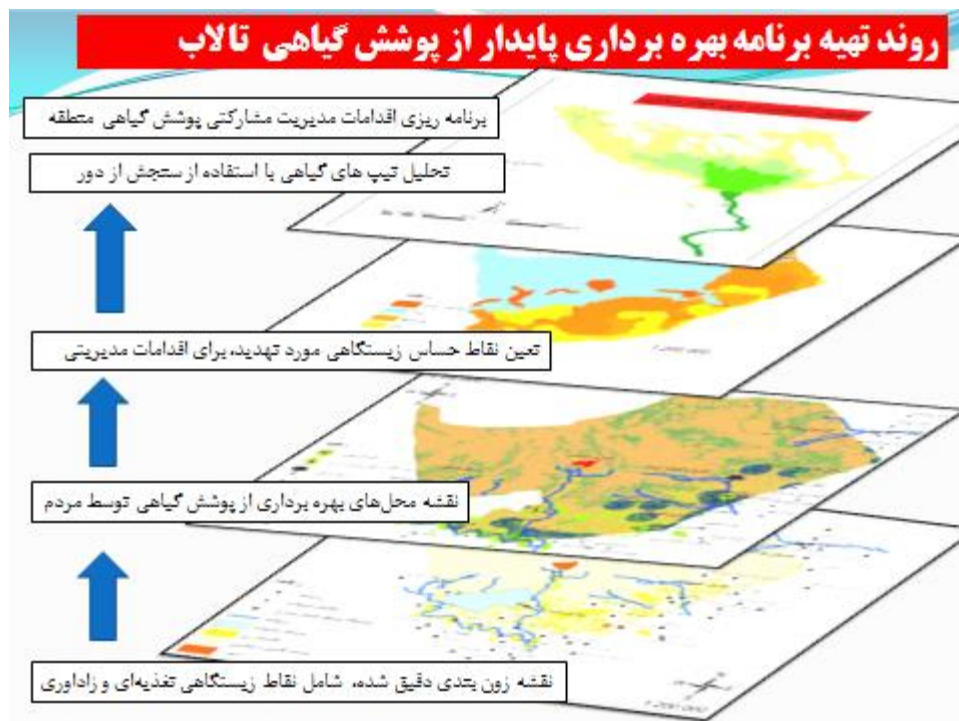
دیگر وجود دارند که می‌توانند بدلیل نزدیکی و ارتباطات اهالی آن با تالاب بر اکوسیستم تالابی اثرگذار باشند. بسیاری از روستاهای منطقه، بافت سنتی خود را حفظ کرده و مردم آن در نهایت سادگی بی‌وقفه در جهت تامین زندگی تلاش می‌کنند.

عمده معیشت و منبع در آمد روستاییان منطقه کشاورزی و دامداری متحرک (چرای دام در مراتع پیرامون تالاب در فصول سرد-به عنوان قشلاق) و گاها کوچ به کوه های سهند در فصول گرم (به عنوان ییلاق) و همچنین دامداری ثابت است. صنایع دستی از جمله گلیم بافی و قالی بافی، صید ماهی از رودخانه زرينه رود رواج دارد، منابع درآمد مردم محلی می‌باشند، همچنین پرورش ماهی در کارگاه‌ها، و استخرهای شیلات دیگر فعالیتی بوده که بدلیل در نظر نگرفتن شرایط اکولوژیک منطقه و در پی کم آبی با شکست مواجه شده است.

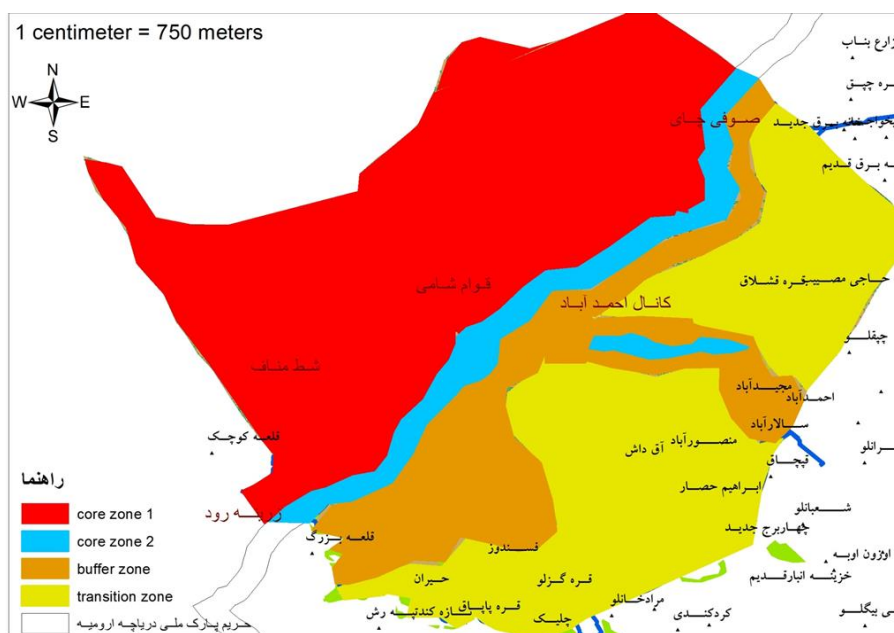
۲-۲- روش کار برای تهیه برنامه بهره برداری خردمندان از پوشش گیاهی

از آنجا که در مطالعات طرح مدیریت، نقشه حساسیت زیستگاه تالاب بر اساس دو فاکتور ۱-مناطق زادآوری ۲- مناطق تغذیه‌ای، تهیه شده است که در آن در چهار تیپ زیستگاهی (بسیار حساس، حساس، حساسیت متوسط، حساسیت کم) شناسایی و طبقه‌بندی شدند. این نقشه بر اساس الگوی مدیریت ذخیره گاهی، به عنوان نقشه پایه در زون‌بندی منطقه مورد استفاده قرار گرفت.

ابتدا نقشه حساسیت زیستگاه موجود با توجه به گذشت زمانی حدود سه سال، مورد بازبینی قرار خواهد گرفت، سپس ضمن پایش منطقه، کلیه نقاطی که از سوی جامعه محلی مورد بهره‌برداری گیاهی و برداشت علوفه قرار می‌گیرند شناسایی شده، در گام بعد با روی هم گذاری نقشه لایه‌های داری حساسیت و مناطق مورد برداشت گیاهی نقاط حساس زیستگاه برای برنامه‌ریزی اقدامات مدیریت مشارکتی برداشت پوشش گیاهی شناسایی خواهند شد. فلوچارت این فرایند در زیر آورده شده است.

شکل ۴- روند تهیه برنامه بهره‌برداری پایدار از پوشش گیاهی تالاب قره‌قشلاق

حساسیت	IUCN	M a B
بسیار زیاد	پهنه‌های ویژه و یا با ارزش منحصر به فرد	Core zone 1
زیاد	پهنه‌های بکر و دست نخورده طبیعی	Core zone 2
متوسط	پهنه‌های با توسعه محدود	Buffer zone
کم	پهنه‌های خاص بهره برداران سنتی و بومی	Transition Area

شکل ۵- طبقه‌بندی حساست زیستگاه تالاب

برای اجرای اقدامات مرحله اول طرح، محدوده‌ای که در آن برداشت از پوشش گیاهی انجام می‌شود و مهم‌ترین روستاهای تاثیر گذار مشخص می‌شود. به طور همزمان تحلیل ذینفعان و تکمیل شناسایی نهادهای حمایت کننده در رابطه با حفاظت از پوشش گیاهی صورت می‌گیرد. در این راستا موارد زیر نیز مورد بررسی قرار می‌گیرند؛

- انجام مطالعات پایه: ساختار طبیعی منطقه (توپوگرافی، فیزیوگرافی، اقلیم، منابع آب، زمین شناسی، مخاطرات طبیعی، محیط زیست و ...)

- برگزاری جلسات توجیهی - آموزشی با تیم محلی

- مطالعه تیپ های گیاهی با استفاده از سنجش از دور

- شناسایی انواع شیوه‌های بومی و سنتی برداشت پوشش گیاهی در منطقه

با پایان این گام با توجه به مجموعه اطلاعات بدست آمده از شرایط جدید روستاها، تحلیل گروه از شرایط در خصوص چگونگی امکان ادامه فعالیت‌ها، چند روستای تاثیر گذار در محدوده مورد نظر انتخاب می‌شوند و در نهایت فهرستی از بهره‌برداران تهیه خواهد شد.

در مرحله دوم، با ورود به روستاها و برگزاری جلساتی با ذینفعان سعی می‌شود تا با بیان برنامه مورد نظر و هدف از ورود و استفاده از تکنیکهای مورد نظر اعتمادسازی لازم برای شروع کار در جامعه محلی صورت گیرد. و اقدامات زیر انجام می‌شود.

- تهیه مشارکتی نقشه تنوع گونه های گیاهی و جانوری در منطقه شامل گونه های اهلی و وحشی، بومی و غیر بومی؛ که شامل گونه های گیاهی وحشی، گونه های گیاهی اهلی (کشاورزی، باغ)، گونه های جانوری وحشی و گونه های جانوری اهلی یا دام میباشد. دلیل تهیه این ماتریس پیدا کردن ارتباط احتمالی بین اجزای اکوسیستم و احیای مناسب رویشگاه با در نظر گرفتن کلیه اجزای اکوسیستم و همچنین معیشت جوامع بومی و محلی میباشد.

- شناسایی شیوه های برداشت سنتی پوشش گیاهی و دانش بومی در این زمینه
- انجام ارزیابی مشارکتی؛ در این روش امکان استفاده از روش های مختلف ارزیابی مشارکتی پروژه همچون SWOT طی نشست های مشارکتی وجود دارد که به بررسی نقاط ضعف، قوت، فرصت ها و تهدیدها میپردازد.

- تدوین برنامه مشارکتی- عملیاتی با توجه به هدف نهایی پروژه به منظور مدیریت پایدار منطقه

در مرحله نهایی بعد از اینکه کلیه گروه های ذینفع و تعریف نقش ها، مسئولیت ها، منافع و اختیارات آنان در اجرای پروژه، و محدوده یا زون مناسب برای اجرای برنامه های مدیریت مشارکتی در حفاظت از منطقه هدف، مشخص شدند.

با مشارکت همه ذی نفعان اصول، برنامه ها و شیوه های اجرای مدیریت مشارکتی در بهره برداری پایدار از پوشش گیاهی مشخص می شود و کارگروهی با مشارکت جوامع محلی برای چگونگی برداشت از پوشش گیاهی منطقه تشکیل می گردد.

۳- فصل سوم

۳-۱- اطلاعات پایه تالاب قره قشلاق

۳-۱-۱- گیاه شناسی

طی مطالعات کتابخانه‌ای موجود اطلاعات زیر درمورد گیاهان منطقه قره قشلاق بدست آمده که به شرح زیر می‌باشد:

عملیات میدانی یا بازدید از هر منطقه و تعیین ریختاری (Formation) اصلی و فرعی براساس معیار چهره شناختی (Physiognomic) یا ساختار زیستگاه اجرا شده است. ریختار گیاهی به واحدی اطلاق می‌شود که به وسیله غلبه یک شکل رویشی (Life form) خاص در بالاترین اشکوب (Stratum) اجتماع یا ترکیبی از شکل رویشی چیره تشخیص داده می‌شود.

در هر ریختار با معیار شناسایی، افراد جامعه تعیین گردیدند. در واقع نمونه های گیاهی موجود در هر واحد منطقه جمع آوری شدند و پس از انتقال به آزمایشگاه (خشک) یا پرس شدند و به صورت نمونه هرباریومی تهیه شدند. و سپس با استفاده از فلورهای (Flora) ایرانیکا (Rechinger-1963-1992)، ترکیه (Davis-1965-1985)، شوروی (Komorov-1970) و ایران (اسدی و همکاران ۱۳۶۷-۱۳۷۷) مورد شناسایی قرار گرفتند.

در این روش بررسی مناطق مختلف از جمله ترکیب پوشش زمینهای بایر، کشاورزی، مناطق مسکونی، شوره‌زارها، اطراف زهکش‌ها و رودخانه‌ها مورد توجه قرار گرفته است. همچنین توسط دستگاه موقعیت یاب جهانی (GPS) موقعیت محل‌های مورد بررسی ثبت گردید.

در این مطالعه سعی گردیده جوامع گیاهی موجود، صرفاً ترکیب پوشش مناطق قید شود. در حوزه تالاب قره قشلاق بنابر مطالعات کتابخانه ای پیشین تنها اسامی این گیاهان از محدوده تالاب قره قشلاق گزارش شده بوده است :

A- مناطق مردابها، آبراهه ها و حواشی زهکش ها:

Alisma plantago-aquatica L.، *Nasturtium officinalis*، *Butomus umbellatus L.*، *Spergularia marina L.*، *Atriplex hastate L.*، *Atriplex sp.*، *Salicornia europaea L.*، *Bolboschoenus maritimus (L.) Pall.*، *Cyperus fuscus L.*، *Eleocharis palustris (L.) Roem & Schult.*، *Lotus gebelica Vent.*، *Juncus bufonius L.*، *Plantago lanceolata L.*، *P. major L.*، *Catabrosa aquatica L.*، *Echinochloa crus-galli L.*، *Glyceria plicata Fries.*، *Phragmites australis (Cov.) Trin. ex Steud.*، *Phalaris arundinacea L.*، *Rumex crispus L.*، *Polygonum aviculare L.*، *Glaux maritime L.*، *Batrachium trichophyllum (Chaix) Bosch.*، *Veronica anagalis-aquatica L.*، *Tamarix kotschy Bge.*، *T. octandra Bge.*، *T. passerinoides Del. Ex Desv.*، *Zannichellia palustris L.*

این گونه ها غالباً درحاشیه این نوع از زیستگاه های ذکر شده حضور دارند. در بعضی از نواحی مانند زهکش ها و رودخانه های شور و شیرین گیاه گز و در برخی موارد به صورت جمعیت های کپه ای (نی زار) گیاه نی (*Ph. australis*) حضور دارد. در بستر آب به طور معمول گیاه آبزی *Batrachium* و درحواشی تالاب درمناطق شمال شیلات گیاه *Butomus* به طور بسیار کم جمعیت یافت می شود. از جمله زیستگاه های بررسی شده می توان به حاشیه خروجی شیلات، حاشیه های زرينه رود، نئور، قوام شامی و زهکش های حاشیه روستای قلعه اشاره کرد.

B- مناطق کشاورزی، باغی و زمینهای متروک:

عمده محصولات کشاورزی رایج در منطقه شامل گندم (*Triticum eastivum*)، جو (*Hordeum vulgris*)، یونجه (*Medicago sativum*)، آفتابگردان (*Helianthus annus*) و خربزه (*Cucumis melo*) هستند و ترکیب گونه های گیاهی (علف های هرز) در بین محصولات عبارتند از:

Cardaria draba، *Silene conoides*، *Salsola kali*، *Atriplex hastata*، *Chenopodium album*،

Malva parvifolina، *Acroptilon repens*، *Koelpinia linearis*، *Plantago lanceolata*، *Plantago major*،

Senecio vulgaris، *Agrostis stolonifera*، *Hordeum glaucum*، *Heteranthelium piliferum*،

Hordeum geniculatum، *Hordeum spontaneum*، *Lolium perenne*، *Phalaris sp.*، *Phragmites australis*،

Lolium rigidum، *Poa bulbosa*، *Poa trivialis*، *Stipa barbata*، *Polygonum aviculare*، *Rumex crispus*

Xanthium spinosum، *Chrozophora sp.*، *Alhagi camelaron*، *Lactuca sp.*، *Charthamnus sp.*،

Convolvulus arvensis، *Cuscuta sp.*، *Bromus danthoniea*، *Bromus tectorum*، *Glycerhiza glabra*، *Eleagnus angustifolia*

C – مناطق اطراف روستاها و شهرهای تالاب:

Rubus sp.، *Populus nigra*، *Malus domestica*، *Aeilanthus altissima*، *Fraxinus excelsior*،

Ficus carica، *Juglans regia*، *Vitis vinifera*، *Salix babylonica*، *Erysimum sp.*، *Elaeagnus angustifolia*،

Taraxacum sp.، *Cirsium sp.*، *Tragopogon sp.*، *Acroptilon repens*، *Galium sp.*، *Achillea sp.*،

Artemisia fragrans

، *Hordeum geniulatum*، *Lycium sp.*، *Mentha longifolia*

D – مناطق اراضی شور، استپی، چمنزارهای کم شور مرطوب:

Crepis sancta, *Echinops* sp., *Koeleria linearis*, *Anthemis* sp., *Centaurea* sp., *Lactuca orientalis*,

Senecio vernalis, *Sonchus asper*, *Taraxacum* sp., *Tragopogon* sp., *Xanthium spinosum*

Helleborus sp., *Alyssum linifolium*, *Cardaria draba*, *Lepidium latifolium*, *Lepidium* sp.,

Erysimum sisymbrioides, *Sisymbrium* sp., *Malcolmia* sp., *Atriplex tatarica*, *Atriplex hastata*,

Salsola kali, *Salsola soda*, *Suaeda maritima*, *Glycerhiza glabra*, *Frankenia hirsuta*, *Juncus inflexus*,

Limonium meyeri, *Aeluropus litoralis*, *Agropyrum elongatum*, *remopyrum* sp .

پوشش غالب منطقه را گیاه *Halocnemum strobilaceum* اشغال کرده است و سایر گیاهان همراه براساس قدرت تحمل به میزان شوری در سطوح زیستگاه در ترکیب با گونه مذکور قرار می گیرند.

Lolium rigidum, *Puccinellia distans*, *Lycium ruthenicum*, *Atriplex nitens*, *Artemisia fragrans*,

Kalidium capsicum, *Salicornia europaea*, *Tamarix* sp., *Atriplex verruciferum*, *Halanthium variflorum*, *Salsola dendroides*, *Cynodon dactylon*

جدول ۱- فهرست گونه‌های گیاهی تالاب قره قشلاق

ردیف	اسم فارسی	اسم علمی	تیره	محل رویش ویژه
۱	خار پنبه فرجه ای	<i>Aellenia glauca</i>	Asteraceae	محل باز
۲	چمن شور پاگره ای	<i>Aeluropus lagopoides</i>	Poaceae	چمن های کوچک
۳	چمن شور ساحلی	<i>Aeluropus littoralis</i>	Poaceae	چمن های کنار گزارها
۴	چمن گندمی بلند	<i>Agropyrum elongatum</i>	Poaceae	داخل گزارها
۵	سلمکی ساقه بلند	<i>Atriplex leucoclada</i>	Chenopodiaceae	محل باز
۶	سلمکی درخشان	<i>Atriplex nitens</i>	Chenopodiaceae	محل باز
۷	سلمکی باتلاقی	<i>Atriplex verrcifera</i>	Chenopodiaceae	محل باز
۸	شور پای	<i>Halimocnemis sp</i>	Chenopodiaceae	محل باز
۹	باتلاقی شور	<i>Halocnemum strobilaceum</i>	Chenopodiaceae	محل مرطوب
۱۰	جاروی قزوینی	<i>Kochia scoparia</i>	Chenopodiaceae	محل باز
۱۱	گرگ تیغ	<i>Lycium ruthenicum</i>	Solanaceae	محل باز و خاکریزهای کانالها
۱۲	شبدر شیرین	<i>Melilotus officinalis</i>	Papilionaceae	محل باز، روی خاکریزها و حاشیه گزارها
۱۳	نی	<i>Phragmites australis</i>	Poaceae	داخل و کنار کانالها
۱۴	سیاه ناو افشان	<i>Puccinella distanse</i>	Poaceae	داخل نیزارها و گزارها
۱۵	قلیا	<i>Salicornia europaea</i>	Chenopodiaceae	محل باز بسیار شور
۱۶	علف شور	<i>Salsola sp</i>	Chenopodiaceae	محل باز
۱۷	شور خاردار	<i>Salsola kali</i>	Chenopodiaceae	محل باز
۱۸	شور بوته ای	<i>Salsola dendroides</i>	Chenopodiaceae	محل باز
۱۹	شور سودی	<i>Salsola nitratia</i>	Chenopodiaceae	محل باز
۲۰	شور	<i>Salsola soda</i>	Chenopodiaceae	محل باز
۲۱	اشنان پر گل	<i>Seidlitzia florida</i>	Chenopodiaceae	محل باز
۲۲	سیاه شور رفیع	<i>Suaeda altissima</i>	Chenopodiaceae	محل باز
۲۳	گز	<i>Tamarix sp</i>	Tamaricaceae	گزار

منبع: منصوری، ع. ۱۳۸۲

۲-۱-۳- شناسایی و سرشماری پرندگان تالاب قره قشلاق

سال سرشماری نام پرنده	۱۳۷۳	۱۳۷۴	۱۳۷۵	۱۳۷۶	۱۳۷۷	۱۳۷۸	۱۳۷۹	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۹
میش مرغ	۴۶	۳۴	۵۹	۵۰	۴۵	۳۱		۲۰						
انواع کشیم													۴	
تنجه	۱۶۴۰	۱۱۵۰			۱۵۵۰	۳۰۰۰	۱۵۲۷	۱۴۱۳	۱۴۱۴	۲۸۰	۷۵۰۰	۱۶۲۱	۵۱	۴۷
قوی فریادکش	۹۰	۳		۵۸			۴۳			۴۸	۳۲	۶۲		
غاز پیشانی سفید بزرگ											۱۶۰	۴۵		
غاز خاکستری	۶۷۲	۷۵۸	۹۳۵	۳۸۲۰	۱۹۷۵	۱۶۸۷	۲۸۱	۴۴۲	۴۲۲	۳۲۰۰	۱۵۰۰۰	۱۷۳۰		
انواع کاکایی	۴۵			۹۵۰	۱۷۰۰	۵۰۰	۲۷	۳۵۰	۳۵۰	۱۱۱۵	۲۰۰۰			
انواع پرستو دریایی											۲۷۰۰	۱۵۰۰	۲۱۰	
حواصیل خاکستری	۲۴	۱۷	۵۳	۱۰۹	۱۷۰	۲۵	۷	۲۱	۲۱	۸۲	۸۵۰	۱۰۶		۸
حواصیل زرد											۵۰			
باقرقه	۳۸	۲۸			۱۶۵		۱۶۷	۶۰						
فلامینگو	۱۱۵۰۰	۸۰۰۰	۸۰۰۰	۱۰۰۰۰	۸۰۰۰	۸۰۰۰				۹۶		۳۰۰۰		
انواع اردک	۳۷۰	۱۶۳۰	۷۸۵	۶۸۵۰	۴۲۰۰	۴۰۰۰	۱۷۲۲	۱۶۰۷	۱۲۰۰	۲۶۵۰	۳۰۰			
اردک نوک پهن											۱۳۵			
اردک تاجدار											۱۵			
اردک سیاه کاکل												۱۵		
اردک سرسبز										۵۹۰	۶۰۰۰	۲۸۲	۴۵۸	۳۵
فیلوش											۲۶۰۰		۲۸۰	
درنای معمولی	۳	۴۱	۱۹۵	۶۹			۱۰۳	۱۳	۱۳	۴۰۴		۱۸۰	۹	
آنقوت	۳۴۱	۱۷۵۰	۱۵۰۰	۲۲۰	۳۵۶	۱۵۲۱	۱۰	۱۰	۱۲۱۰	۶۰۰۰	۸۳۰			
باکلان	۷۰	۲۸۶	۱۸۵۰	۲۹۴		۴۸۷	۱۸	۱۸	۵۵		۱۴۶۰			
پلیکان سفید										۱۲۰				
کبک جیل	۱۷۴	۳۱۴	۱۳۰	۳۴۰	۱۱۰	۲۱۵	۹۵							
لک لک سفید										۶۸		۳۱		
اگرگ بزرگ	-	۶	۷۵	۶۳	۳۰۰	۹	۶۰	۶۰	۸۴			۳۲		

جدول ۲- فهرست و سرشماری پرندگان تالاب قره قشلاق

منبع: برنامه مدیریت جامع تالاب قره قشلاق

۲-۳- تحلیل تیپ های گیاهی با استفاده از سنجش از دور

در اکوسیستم های تالابی بواسطه نوسانات بالای آب، پوشش گیاهی از پویایی خاصی برخوردار است به عبارت دیگر گونه های گیاهی که در اکوسیستم های تالابی رشد می کنند شاخص خوبی از میزان آب و وضعیت آب شناختی این اکوسیستم ها می باشد بنابراین آگاهی از تیپ های گیاهی موجود در اکوسیستم های حساس و پرنوسان تالابی و نحوه تغییرات آن در بازه های زمانی مختلف منجر به ایجاد درک صحیحی از نحوه اثرات فعالیت های انسان در بالادست حوزه آبخیز و اطراف تالاب بر پوشش گیاهی در اکوسیستم های تالابی گردد و می تواند به مدیران در اتخاذ تصمیمات حفاظتی کمک کند. در این میان سنجش از دور امکاناتی را فراهم میکند که از طریق آن می توان به درک صحیحی از وضعیت تیپ های گیاهی در بسترهای تالابی و روند تغییرات آن ها در فواصل زمانی مختلف رسید. سنجش از دور به معنی فن شناسایی و تعیین پدیده های محیط زیست براساس داده های کسب شده از راه دور است. روشن است که این فن برای کسب آگاهی در رابطه با پوشش گیاهی نقش مهمی را ایفا می کند. در حال حاضر فنون سنجش از دور به عنوان مهم ترین ابزار در پایش روند تغییرات پوشش زمین محسوب شده است و پتانسیل داده های این ابزار در پردازش تغییرات محیطی معیاری برای حفاظت از تنوع زیستی و فراین طولانی مدت پایداری اکوسیستم ها است. شایان ذکر است در مطالعات پوشش گیاهی بهره گیری از سایر شاخص ها همچون NDVI (Normalized Difference Vegetation Index) و سایر آنالیز ها می توان به عنوان ابزارهای توانمندی در شناسایی تیپ های گیاهی مورد توجه قرار گیرد

تالاب قره قشلاق یک از مهم ترین تالاب های اقماری در جنوب دریاچه ارومیه است که هر ساله حمایت کننده درصد قابل توجهی از پرنندگان مهاجر زمستان گذران است. این تالاب از دیرباز محل زمستان گذرانی غازها و از جمله غاز پیشانی سفید کوچک و عروس غاز بوده است که جمعیت آنها شدیداً کاهش یافته است از طرف دیگر بواسطه پس روی آب دریاچه ارومیه و کاهش آب های ورودی از حوزه آبخیز

در بالا دست، نوسانات آبی در تالاب قره قشلاق در طی دهه های گذشته بسیار بالا بوده است. متقابلاً پ.شش گیاهی این تالاب دچار دگرگونی گردیده است. از طرف دیگر پدیده علف چینی توسط مردم محلی شرایط حفاظت این اکوسیستم مهم را دچار پیچیدگی خاصی نموده است لذا به نظر میرسد در وهله اول آگاهی از تیپهای گیاهی در این تالاب و خصوصاً محدوده قوام شامی می تواند در راستای مدیریت پایدار و برداشت خردمندانه از پ.شش گیاهی کمک شایانی کند در این قسمت در ابتدا با بهره گیری از تصاویر ماهواره ای و با استفاده از آنالیزها و شاخص های مختلف تیپ های گیاهی شناسایی می گردد و در ادامه تیپ های با ارزش حفاظتی بالا برای حمایت از پرندگان تعیین می گردد.

روش جداسازی تیپ های گیاهی با داده های ماهواره ای

برای بررسی تیپ های گیاهی تالاب قره قشلاق و محدوده قوام شامی، ابتدا تصاویر ماهواره ای لندست ۸ مربوطه به تیرماه ۱۳۹۵ با شماره ردیف ۳۴ و ستون ۱۶۸ از سایت زمین شناسی آمریکا (USGS) دانلود گردید در مطالعات سنجش از دور انجام تصویحات هندسی، رادیومتری و اتمسفری از اهمیت بالای برخوردار است بدین منظور جهت بالا بردن کیفیت تصویر دانلود شده، برای رفع خطای اتمسفری از دستور FLAASH در نرم افزار ENVI 5.3 و دستور ATCOR در نرم افزار ERDAS بهره گرفته شد. همچنین تصویحات رادیومتری نیز در نرم افزار ENVI 5.3 صورت پذیرفت اما بواسطه مختصات دار بودن تصاویر لندست ۸ تصویح هندسی لازم نمی باشد. در ادامه بعد از برش منطقه متناسب با محدوده قوام شامی، پیش پردازش تصاویر با کار بر روی بازتاب های طیفی قسمت های مختلف تالاب صورت پذیرفت بدین صورت که از تصویر رنگی مجازی متفاوتی که هر در هریک از آنها پدیده خاصی از سایر پدیده ها متمایز می شود برای تفکیک پوشش گیاهی از سایر پدیده ها در لندست ۸، از باند ۵ (مادون قرمز نزدیک) به عنوان رنگ قرمز، باند ۴ (قرمز) به عنوان رنگ سبز و باند ۳ (سبز) به عنوان رنگ آبی استفاده شد در این ترکیب رنگی تفکیک پوشش گیاهی علفی و خشبی به دقت متوسط قابل جداسازی

است. اما جهت شناسایی و درک بهتر از پوشش گیاهی، در ابتدا از شاخص NDVI استفاده گردید. از آنجا که گیاه پوشش نور قرمز را جذب و مادون قرمز نزدیک را بازتاب می دهند به عبارت دیگر پوشش گیاهی متراکم دارای بازتاب مادون قرمز بیشتر و انعکاس قرمز کمتر است. در نتیجه با بهره گیری از دو باند قرمز (Red) و مادون قرمز نزدیک (NIR) در معادله زیر شاخص NDVI حاصل می گردد

$$NDVI = (NIR - Red) / (NIR + Red)$$

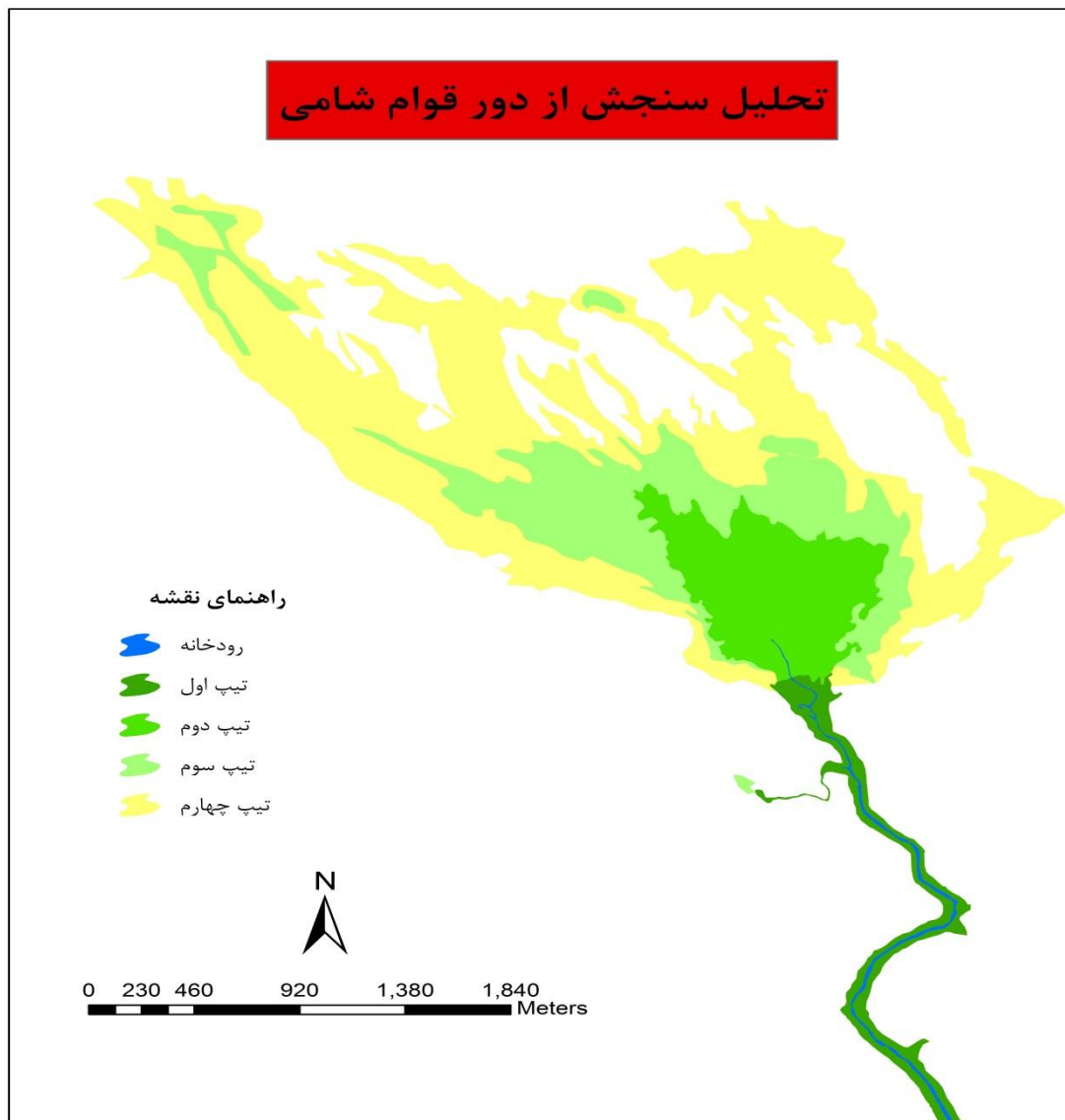
به منظور درک بهتر از پدیده های روی زمین از آنالیزهای تبدیلات بهره گرفته می شود و در میان آنها آنالیز تجزیه مولفه های اصلی یا PCA(Principle Component Analysis) از بیشترین کارایی برخوردار است. از مهم ترین فواید PCA، جمع آوری و متراکم ساختن اطلاعات پدیده های موجود در باندهای مختلف در تعداد باند یا مولفه های کمتر است. به عبارت دیگر این آنالیز برای حذف اطلاعات زاید استفاده می شود همچنین در این مطالعه از آنالیز تبدیل تجزیه مولفه های متعارف CCA نیز بهره گرفته شد

شایان ذکر است در مطالعات سنجش از دور داده های میدانی از اهمیت به سزایی برخوردار هستند زیرا فراهم کننده درک بهتری از از سرزمین می باشند که نهایتاً منجر به جداسازی بهتر و دقیق تر پدیده ها می گردد لذا جهت تعیین مرز دقیق تیپ های گیاهی در تالاب قره قشلاق و محدوده قوام شامی در یک بازدید میدانی از منطق مرز تیپ ها و با GPS ثبت گردید و در جداسازی تیپ ها مورد استفاده قرار گرفت

بعد از انجام آنالیزهای بال و با بهره گیری از داده های بازید میدانی، با بکارگیری مجموعه این روش ها تیپ های پوشش گیاهی محدوده قوام شامی تالاب قره قشلاق تعیین گردید.

انواع تیپ های پوشش گیاهی در محدوده قوام شامی تالاب قره قشلاق

براساس روش های ذکر شده، تیپ های پوشش گیاهی در محدوده قوام شامی تالاب قره قشلاق در ۴ تیپ پوشش گیاهی شناسایی گردید. تیپ اول در بردارنده درصد بالایی از گز و میزان به نسبت کمتر نی می باشد که در حریم رودخانه پراکنش دارند، تیپ ۲ برخلاف تیپ اول از درصد نی باتر و گز کمتر برخوردار است، تیپ ۳ به عنوان متنوع ترین تیپ شامل تزک، نی و تعداد قابل توجه ای از گیاهان علفی می باشد. تیپ ۴ به عنوان خارجی ترین تیپ پوشش گیاهی قوام شامی در مرز قوام شامی با دریچه ارومیه واقع گردید است و از درصد رطوبت کمتری برخوردار است (شکل ۱)

شکل ۱) تیپ های پوشش گیاهی محدوده قوام شامی تالاب قره قشلاق

از نکات قابل توجه در رابطه با تیپ های پوشش گیاهی در تالاب قره قشلاق این است که تیپ های اول و دوم از تراکم و میزان NDVI بالاتری برخوردار هستند و در تحلیل PCA نیز این دو تیپ از دو تیپ دیگر کاملاً تفکیک بودند بعد از این دو تیپ، تیپ ۳ به عنوان حدوسط تیپ های ۱ و ۲ با تیپ ۴ از میزان NDVI بیشتر از تیپ ۴ و کمتر از دو تیپ اول برخوردار بود اما نکته قابل تأمل در مورد تیپ ۳،

وجود موزاییکی از لکه های نی همراه با برکه های آب و پوشش علفی متنوع تر است که به نظر میرسد در فصل زمستان از اهمیت بالایی برای غازسانان برخوردار است همچنین در بازدید میدانی بیشترین حضور پرندگان جوجه آور علفچر و تخم های آنها در تیپ ۳ مشاهده گردید که به نظر می رسد بواسطه موازیک بالای خرد زیستگاه، رطوبت سطح زمین و نزدیک به بسترهای آبی در تیپ های اولی باشد. (شکل ۲ و ۳)

همچنین بیشترین برداشت پوشش گیاهی و علف چینی در محدوده تیپ اول واقع شده است بنابراین به نظر می رسد برداشت ضابطه مند از این تیپ می تواند در دخیل کردن مشارکت مردم برای حفاظت از تیپ های با داهمیت حفاظتی بالاتر (تیپ ۲ و ۳) از اهمیت بالایی برخوردار باشد (شکل ۴)

مساحت های تیپ ها در جدول زیر ذکر گردیده است (جدول ۱)

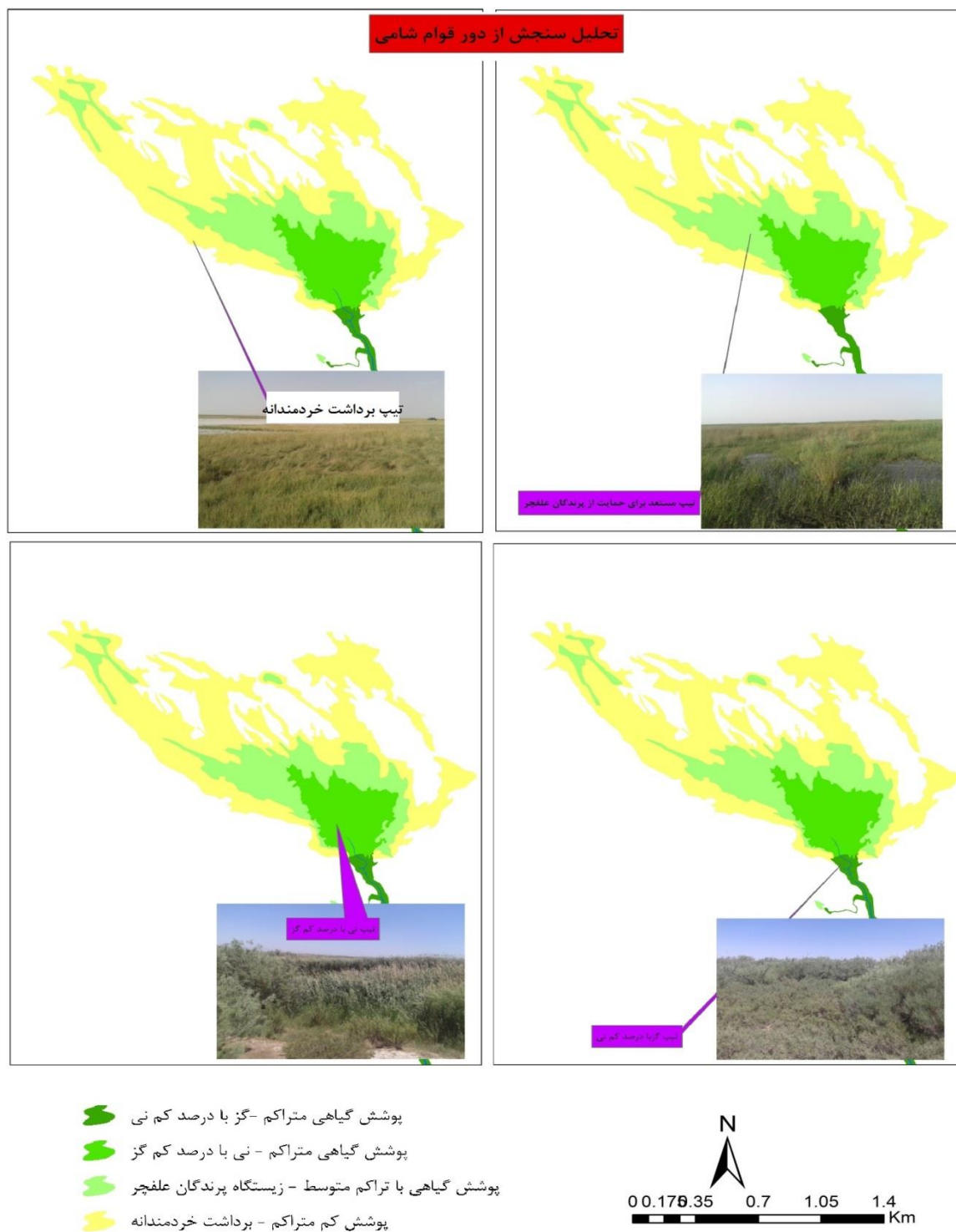
جدول ۱) مساحت تیپ ها

تیپ	مساحت (متر مربع)
تیپ اول	۵۸۳۲۸۹.۲
تیپ دوم	۶۳۰۱۶۸.۱۶
تیپ سوم	۱۰۳۴۰۱۱
تیپ چهارم	۲۸۶۳۰۴۹

تحلیل سنجش از دور قوام شامی

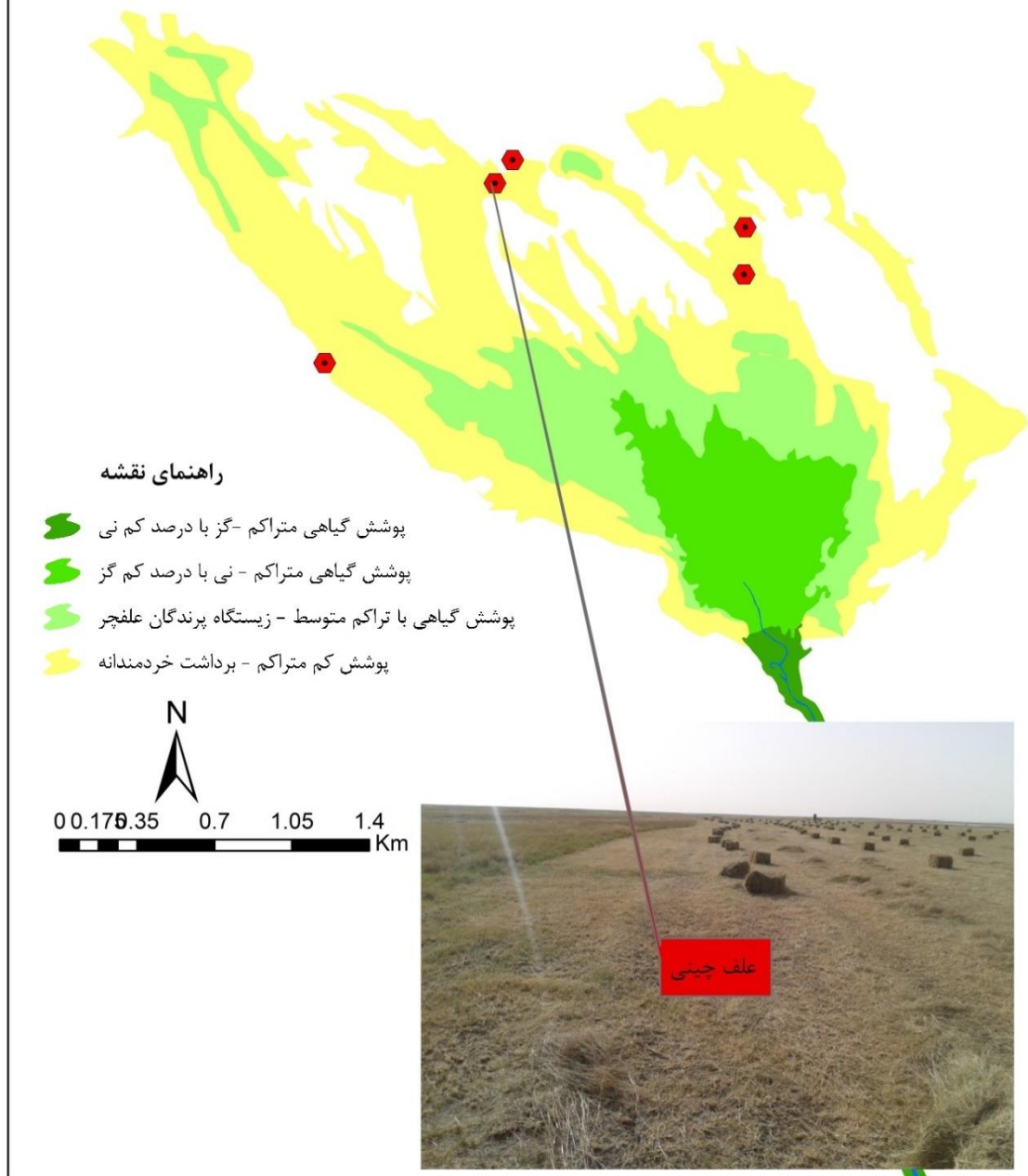

شکل ۲) تیپ های پوشش گیاهی قوام شامی و اهمیت های حفاظتی آنها

شکل ۴) تپه‌های پوشش گیاهی و عکس‌های هر تپه

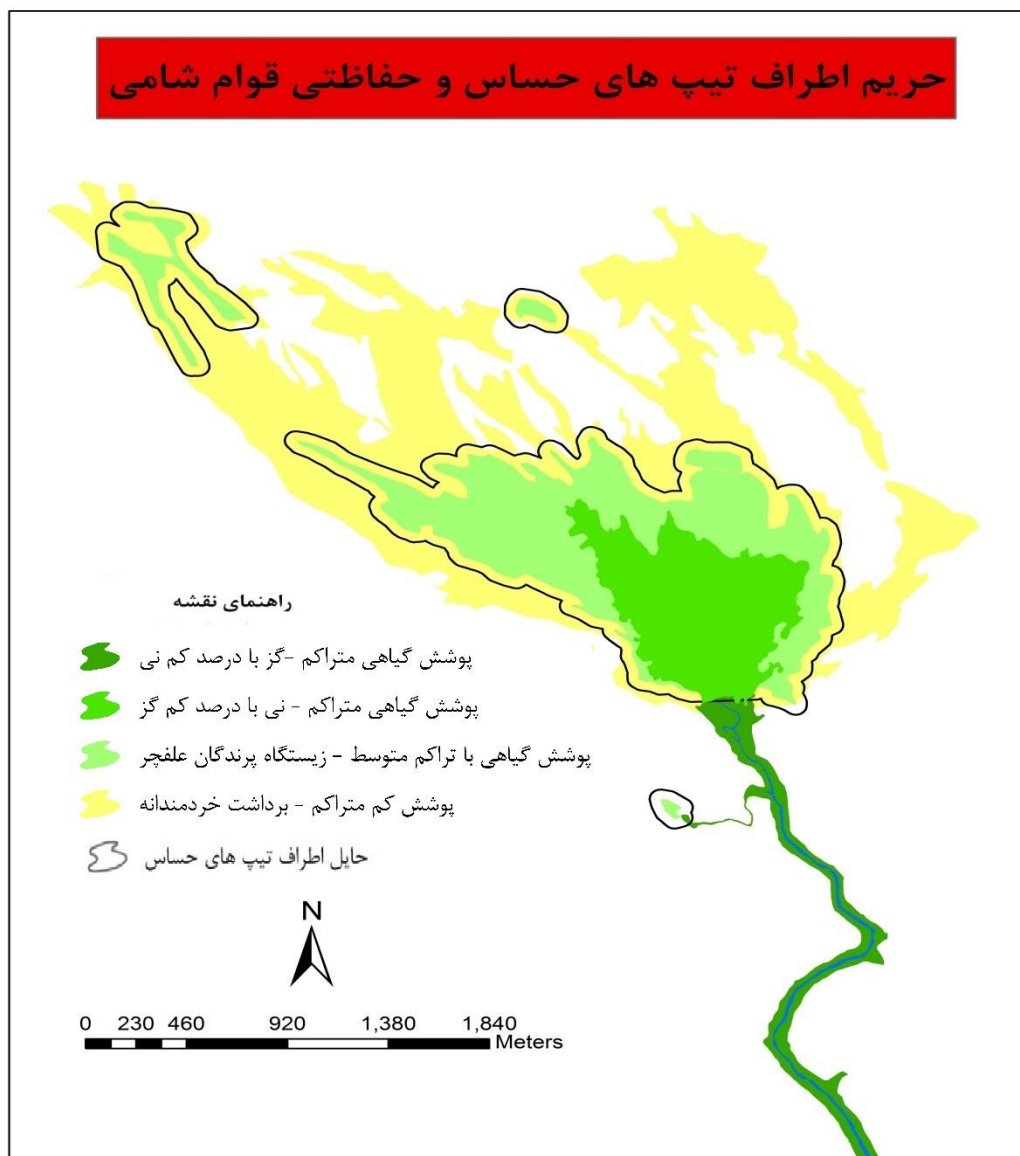
تحلیل اولیه سنجش از دور برای قوام شامی

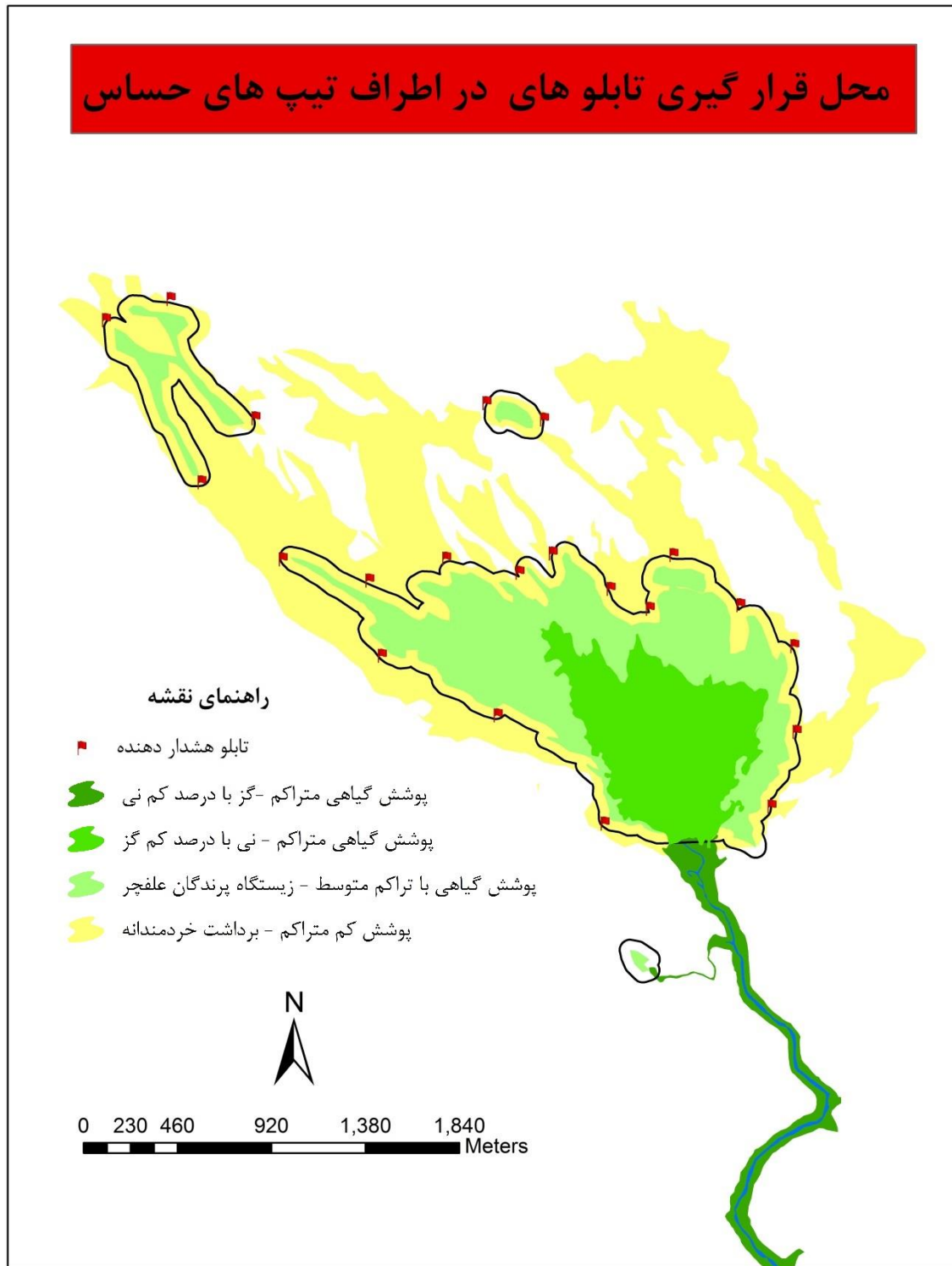
شکل ۵) علف چینی در تیپ چهارم

در راستای حفاظت از تیپ های حمایت کننده پرندگان زمستان گذران و جوجه آور محدوده قوام شامی در تالاب قره قشلاق، ایجاد یک حریم ۵۰ متری در اطراف خارجی ترین تیپ حفاظتی (تیپ ۳) می تواند به عنوان یک لایه بازدارند عمل کند و به نظر می رسد قرار دادن تابلوهای اطلاع رسانی و هشدار دهنده در محدوده بافر می تواند در حفاظت بلند مدت این تیپ های حفاظتی کمک شایانی بکند (شکل

۵ و ۶)

شکل ۵) حایل اطراف تپ‌های حفاظتی و حساس

شکل ۶) محل استقرار تابلو های هشدار دهنده

مختصات تابلوهای هشدار دهنده جهت استقرار در عرصه بصورت زیر می باشد

		شماره
X	Y	تابلو
575496.5	4119761	1
575612.3	4120024	2
575939.3	4119778	3
576203.5	4119578	4
576215	4119158	5
576092.1	4118792	6
575274.5	4118709	7
574751.7	4119239	8
574184.4	4119531	9
573699.3	4120003	10
574123.4	4119899	11
574500.1	4120007	12
574858.5	4119936	13
575020.3	4120032	14
574696.7	4120768	15
574979.2	4120688	16
573566.4	4120694	17
573302	4120380	18
572834.5	4121174	19
573150.9	4121277	20

گونه های گیاهی شناسایی شده تیپ برداشت خردوندانه و تعیین میزان برداشت در این تیپ

در بازدید میدانی از تالاب قره قشلاق در سه ترانسکت مشخص ۹ پلات ۱ متر در متر گونه های گیاهی تیپ برداشت خردمندانه شناسایی شد همچنین با برداشت پوشش گیاهی و اندازه گیری وزن تر، وزن خشک هر نمونه نیز با قرار دادن پوشش گیاهی در آون تعیین گردید و میزان تولید با تطبیق میزان وزن خشک برای مساحت تیپ برداشت خردمندانه بدست آمد.

گونه های گیاهی	خانواده
<i>Puccinella gigantea</i>	POACEAE
<i>Aeluropus littoralis</i>	POACEAE
<i>Polypogon monspeliensis</i>	POACEAE
<i>Salicornia europaea</i>	AMARANTHACEAE
<i>Bolboschoenus maritimus</i>	CYPERACEAE

Puccinella gigantean

Aeluropus littoralis

Polypogon monspeliensis

Salicornia europaea

Bolboschoenus maritimus

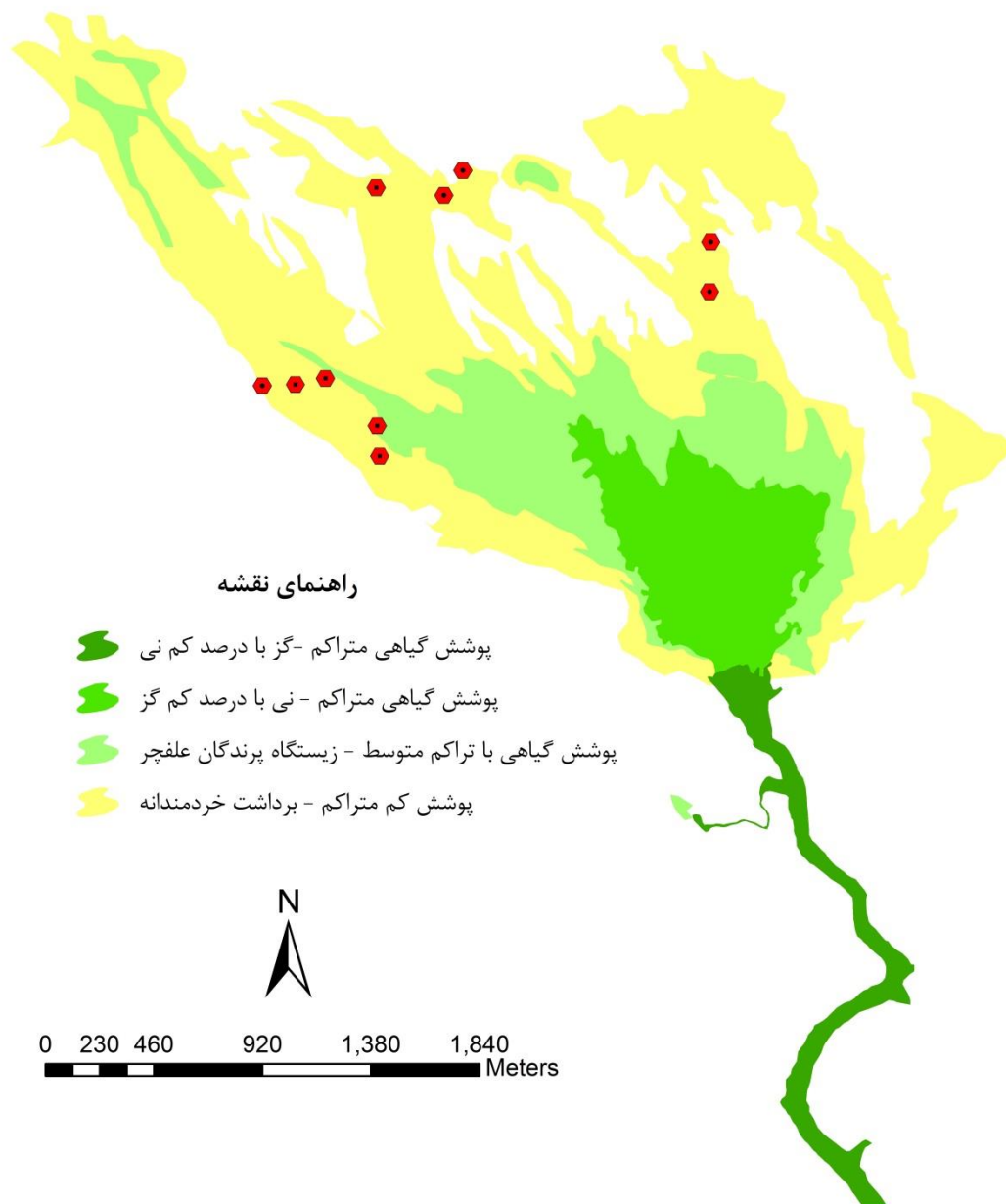
وزن خشک (گرم)	وزن تر (گرم)	شماره پلات
410	700	1
623	1013	2
786	1276	3
1242	2090	4
255	635	5
850	1289	6
487	755	7
1670	2575	8
670	923	9

نوع وزن	میانگین پلات ۱ در ۱ متر (گرم)	مساحت تیپ برداشت خردمندانه	میزان تولید در مساحت تیپ (کیلوگرم)
وزن تر	۱۲۵۰	۲۸۶۳۰۴۹	۳۵۷۸۸۱۱
وزن خشک	۷۷۷	۲۸۶۳۰۴۹	۲۲۲۴۵۸۹

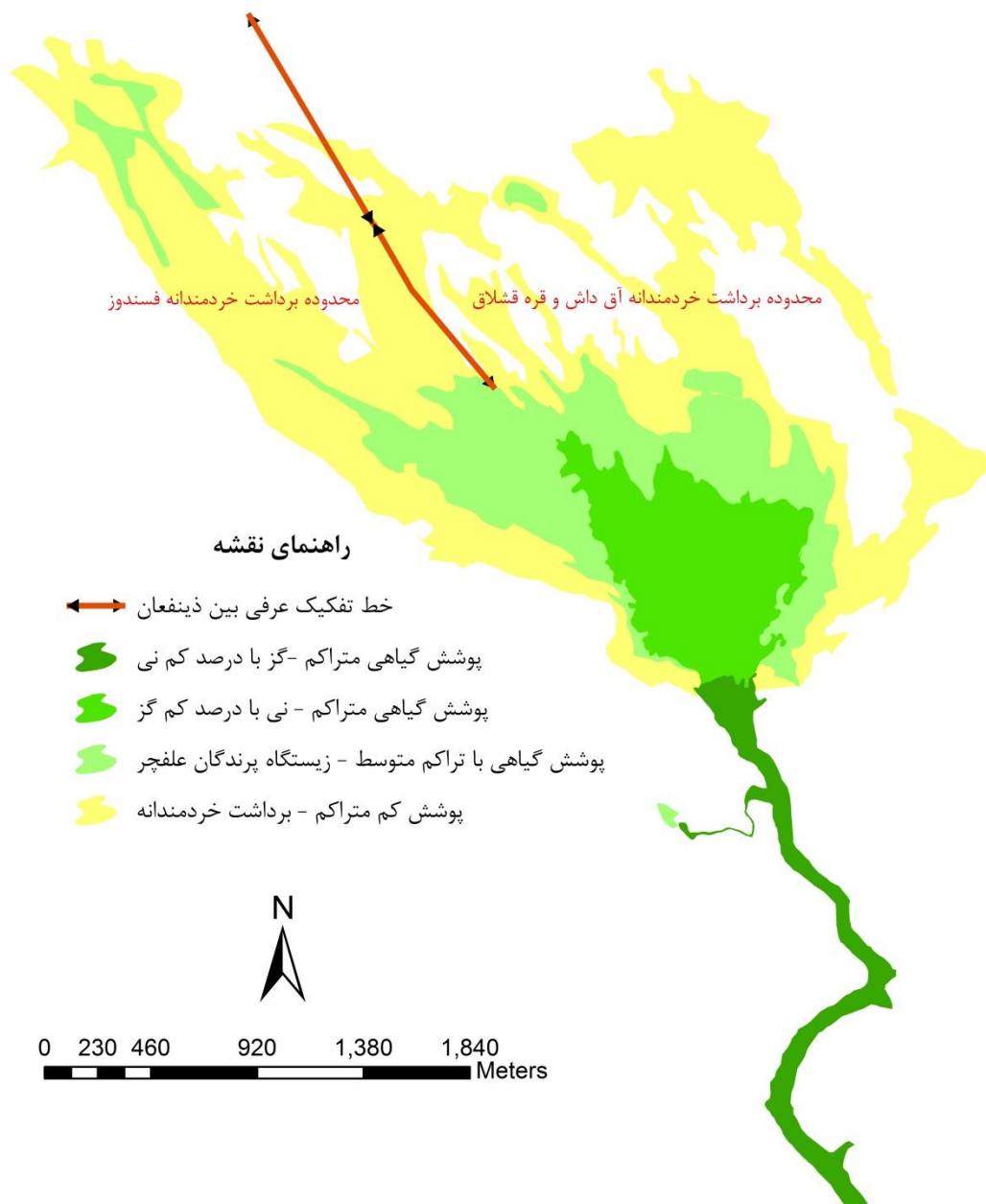
در بازدید تیرماه ۱۳۹۶ با هماهنگی ریاست محیط زیست بناب و گروه های محلی محدوده عرفی برای سه روستا فسندوز، قره قشلاق و آق داش تعیین گردید همچنین با بهره گیری از سنجش از دور محدوده قوام شامی برای سال ۱۳۸۹ و ۱۳۸۶ تعیین گردید و نتایج حاکی از آنست که فاصله طولی قوام شامی با دریاچه ارومیه کوتاه تر شده است و در عوض از لحاظ عرضی قوام شامی عریض تر شده است

مکان های علف چینی در سال ۱۳۹۶

تفکیک عرفی محدوده برداشت خردمندانه

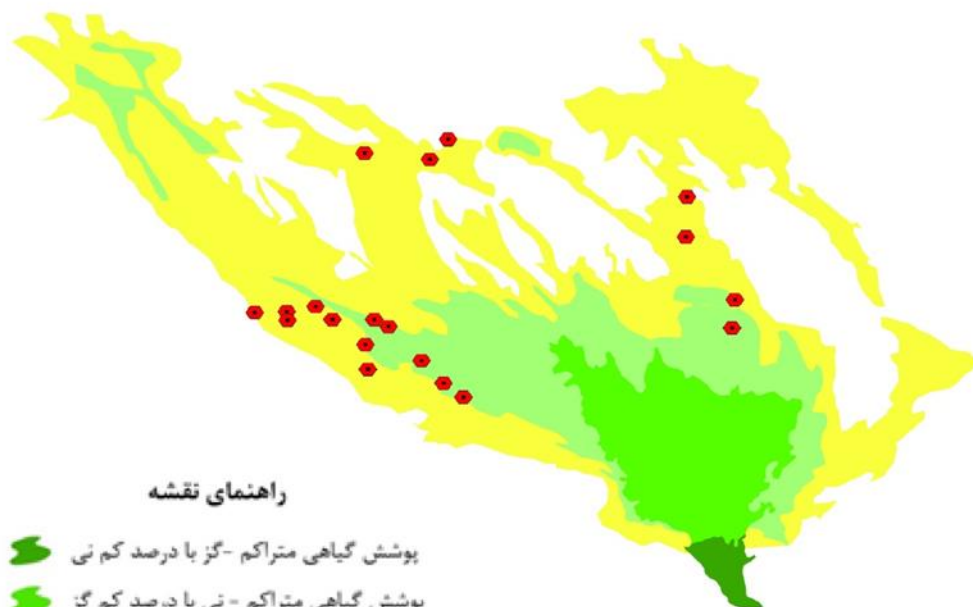

سال	محدوده قوام شامی (تابستان برحسب هکتار)	پهنای قوام شامی (متر)	طول قوام شامی (متر)
۱۳۸۹	۳۵۰	۲۶۰۰	۴۳۰۰

۲۹۰۰	۴۲۰۰	۴۵۲	۱۳۹۶
------	------	-----	------

شایان ذکر است در بازدید های تیر ماه و مرداد ماه نقاط جدید علف چینی در قوام شامی به ثبت رسید که بیانگر این موضوع است که نقاط جدید علف چینی در محدوده تیپ گیاهی محدوده حساس واقع شده است و این نشانگر این موضوع است که جهت برداشت خردمندانه پوشش گیاهی از قوام شامی، نظارت از اهمیت به سزایی برخوردار است همچنین نقاط حضور دام در محدوده خارج از قوام شامی واقع گردیده است.

مکان های علف چینی در سال ۱۳۹۶

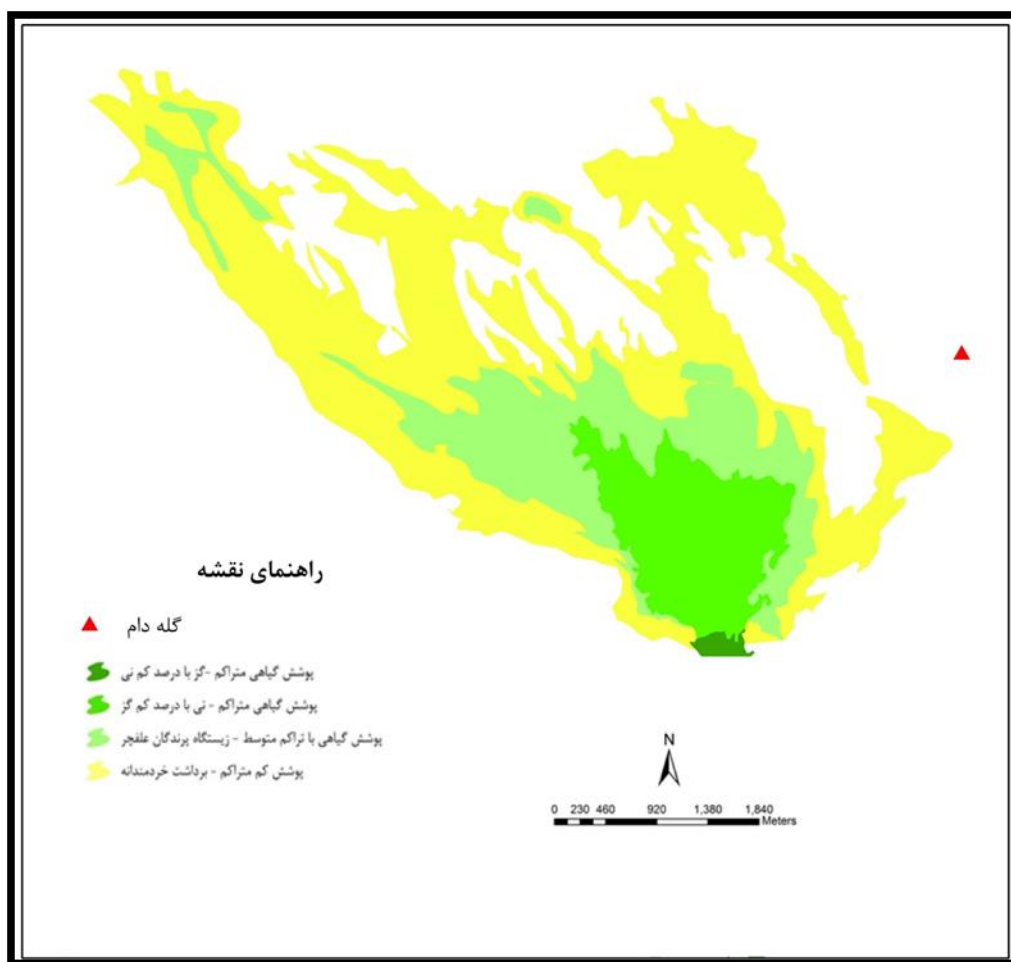

راهنمای نقشه

- پوشش گیاهی متراکم - گز با درصد کم نی
- پوشش گیاهی متراکم - نی با درصد کم گز
- پوشش گیاهی با تراکم متوسط - زیستگاه پرندگان علفچر
- پوشش کم متراکم - برداشت خردمندانه

0 230 460 920 1,380 1,840 Meters

۳-۳- نتایج حاصل از اجرای اقدامات مرحله اول

۳-۲-۱- برگزاری نشست‌های مشورتی با افراد مطلع و بهره‌برداران

➤ رئیس اداره محیط زیست شهرستان بناب؛

با حضور رئیس محیط زیست بناب و نمایندگان انجمن محلی جلسه‌ای در فرمانداری بناب، برگزار شد. ضمن ارائه پاورپوینت، مراحل و روش کار تشریح و سپس بحث مشترکی در مورد شیوه پیش برد طرح بهره‌برداری خردمندانه از پوشش گیاهی انجام پذیرفت و پیرامون آن به گفتگو پرداخته شد.

شکل ۷- جلسه فرمانداری با حضور رئیس محیط زیست بناب و نمایندگان انجمن محلی

اهم نکات مطرح شده از سوی مدیر محیط زیست شهرستان بناب ، بدین شرح می باشد:

- هم اکنون سه طرح مطالعاتی در تالاب قره قشلاق در حال پیگیری است:

- مطالعه فون و فلور تالاب؛ دانشگاه بهشتی، فراهم احمدزاده، علی قشقایی و جعفر غلامی
- مطالعه برآورد حق آبه تالاب؛ دانشگاه تبریز
- تدوین برنامه مشارکتی علف چینی، انجمن محلی و دامون

به پیشنهاد مدیر محیط زیست شهرستان بناب باید از موازی کاری کاست تا طرح‌ها به هم‌افزایی برسند.

- با توجه به بین استانی بودن تالاب شکار ممنوع قره قشلاق، محدوده و حریم تالاب هنوز در سازمان محیط زیست به درستی مشخص نشده، بخش‌های غربی منطقه، چون روستای قلعه، بویژه پس از ساخت دایک و کانال بزرگ انتقال آب زرینه- دیگر دسترسی به تالاب ندارند- و این مناطق در مدیریت تالاب چندان موضوعیتی ندارند. برداشت علوفه از سوی اهالی روستای قلعه، به مصب انتهای سیمینه رود، در منطقه شیرنو منتقل شده، که زیستگاه مهم پرندگان است (آنجا هم چون قوام شامی محل مهم برای شکار پرندگان است، ولی متأسفانه هیچ نظارت و پایشی از سوی اداره محیط زیست آذربایجان غربی بر آن منطقه انجام نمی‌شود).

- زمان برداشت علوفه فقط در زمان خشکسالی، یکماه شهریور، اواخر تابستان و ابتدای فصل پاییز، بسته به اینکه اولین باران پاییزی کی می‌بارد، می‌باشد! زیرا پس از بارندگی‌ها عملاً دسترسی به این مناطق برای علف‌چینی غیر ممکن می‌شود.

- در صورت برداشت علوفه در زمان مناسب، خطر آتش سوزی از بین می‌رود و اینکار می‌تواند نقش آتش‌بر را برای مناطق حساس داشته باشد.

- برگزاری جلسه عمومی با موضوع بهره‌برداری خردمندانه پوشش گیاهی در روستاهایی که علف چینی می‌کنند، سایرین را هم مدعی سهم و حق علف‌چینی خواهد کرد (ضرورت اندیشیدن به شیوه مناسب برنامه ریزی مشارکتی علف‌چینی در منطقه).

درصد زیادی از تالاب برداشت نمی‌شود و همان مقدار برداشت هم از منطقه قوام شامی است.

راهکارهای مدیریتی پیشنهادی؛

ایشان برای مدیریت این برداشت پیشنهاد داشتند که محدوده‌هایی که مشخص کنند و از بهره‌برداران بخواهند تا آن قسمت‌ها را برداشت کنند.

از جمله عواملی که باعث می‌شود تا برداشت پوشش گیاهی بعنوان تهدید تالاب معرفی شود، خشکسالی زیاد است و به همین دلیل بسیاری از روستائیان برای تهیه علوفه به برداشت نی از تالاب روی می‌آورند.

➤ جلسه‌ی محیط‌بانی قره قزلو

به گفته‌ی این دوستان ۱۵ سال قبل وضعیت پرنده‌های تالاب به دلیل زیاد بودن آب بسیار خوب بوده و پرنده‌های متنوعی از جمله غاز و میش مرغ در این منطقه جوجه‌آوری می‌کردند.

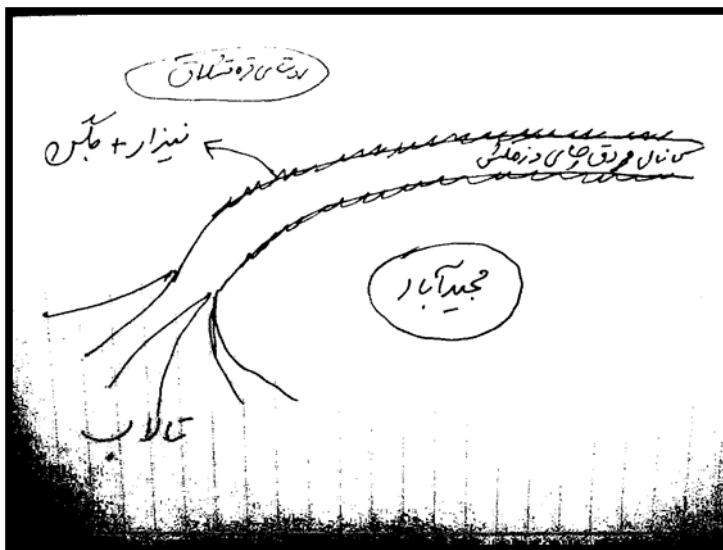
هم‌اکنون نیز پرنده‌ها هر چند بسیار اندک‌تر در منطقه‌ای از تالاب که بر روی نقشه مشخص کرده‌اند تخم‌گذاری می‌کنند، جوجه‌ها تا اواخر بهار و حداکثر تا اوایل تابستان از تخم‌ها بیرون آمده و پرواز می‌کنند. پرنده‌ها در میان درختان، علوفه و نیزارها تخم‌گذاری می‌کنند و به دلیل اینکه علوفه‌چینی در نیمه دوم شهریور و بعد از پایین آمدن آب تالاب و امکان رفتن تراکتور به این منطقه انجام می‌شود، آسیبی به جوجه‌ها و تخم‌ها به سبب برداشت علوفه وارد نمی‌شود. برداشت علوفه در گذشته به صورت دستی و به کمک ابزارهای خوشه و علف‌چینی انجام می‌گرفت ولی هم‌اکنون این برداشت به کمک تراکتور انجام می‌گیرد. علوفه‌چینی به منظور تامین غذای دام‌های اهالی روستا انجام می‌گیرد ولی برخی افراد که از مناطق دیگر می‌آیند به منظور فروش نیز علوفه می‌چینند. بیشتر علوفه توسط اهالی روستاهای اطراف تالاب (بیش از همه روستای آغداش) برداشته می‌شود و در مجموع حدود ۲۰۰ هکتار علوفه‌چینی انجام می‌پذیرد. با توجه به اینکه کیفیت علوفه درجه سه بوده و پایین می‌باشد (به دلیل شوری و وجود لجن) تنها در مواقع خشکسالی و زمانی که اهالی از طریق زمین‌های خود غذای دام‌هایشان تامین نمی‌شود مجبور به علوفه‌چینی از محل تالاب می‌شوند ولی سال قبل به قدری خشکسالی زیاد بوده که حتی علوفه‌ی تالاب نیز قابل استفاده نبوده، به همین دلیل سال قبل بسیاری از افراد علوفه‌چینی از محل تالاب را نیز انجام نداده‌اند. به گفته اهالی زمانی که علوفه‌چینی از محلی اتفاق می‌افتد، سال بعد وضعیت علوفه‌هایی که سال قبل از همان محل برداشته شده‌اند بهتر می‌شود.

➤ جلسه با اهالی روستای مجیدآباد

پرنده‌هایی که آقای پاشایی امسال (در پُرانتز سال ذکر شود) در تالاب دیده‌اند: کل اُتایان، جلولوه، زیغ زیغ، اردک (یاشیل باش - آلا اردک، خاکستری)، قورباغا قاپان، گاش گالدا، چَهلِیح، کپَللی گوش، ساری بولبول، بالیخ گاپان، جوگین، غاز پیشانی سفید، یورغا قوودخ، فیلل و بالی قره.

به نظر اهالی مجید آباد نیز حداکثر تا آخر تیرماه تمامی جوجه‌ها پرواز خواهند کرد چرا که گرما و نبود آب شیرین اجازه‌ی تخم‌گذاری نمی‌دهد. همچنین امسال به دلیل بارش بیشتر باران نسبت به سال‌های قبل وضعیت بهتر است.

اهالی مجیدآباد سه سال است که به دلیل مرغوب نبودن علوفه برای علوفه‌چینی در محدوده تالاب، همچنین با توجه به وضعیت مطلوب بارندگی در سال ۹۵-۱۳۹۴ برای علف‌چینی به تالاب نمی‌روند، سه سال قبل حدود ۶ تن علوفه‌چینی به صورت دستی از طرف اهالی این روستا انجام گرفته. اهالی روستاهای اطراف به جز قره‌قلو (به دلیل موجود بودن آب در روستا) برای علوفه‌چینی می‌روند، بیشترین علوفه چینی از روستای آغداش می‌باشد. همچنین به روایت آقای پاشایی تخم‌گذاری در اطراف کانال مردق چای (شکل ۱) به دلیل وجود آب شیرین انجام می‌گیرد. همچنین آقای پاشایی که علاقه‌ی زیادی به پرنده‌ها دارد و همیشه در رفت و آمد به تالاب و رصد پرنده‌ها می‌باشد می‌گوید ده سال پیش برای پرنده‌ها اتفاقی افتاد که نمی‌توانستند پرواز کنند و به راحتی توسط اهالی شکار می‌شدند، ولی دلیل این اتفاق را نمی‌دانند.

شکل ۸- جانمایی اهالی مجید آباد از محل برداشت پوشش گیاهی

➤ جلسه با اهالی روستای چقلو: اهالی این روستا به دلیل دور بودن و مرغوب نبودن علوفه‌ی تالاب از محل تالاب علوفه برداشت نمی‌نمایند.

➤ جلسه با اهالی روستای قره‌قشلاق

به روایت ایشان جوجه‌آوری تا آخر اردیبهشت و حداکثر تا آخر خرداد انجام می‌گیرد ولی علاوه بر علوفه چینی برای دام‌ها که به دلیل شوری بسیار نادر رخ می‌دهد، دام‌هایی که در بهار برای چرا به این منطقه می‌روند و اینکه این دام‌ها در هنگام چرا برخی از لانه‌ها را تخریب می‌کنند از عوامل اصلی تهدید پرندگان محسوب می‌شود. دامدارانی که گوسفندان خود را برای چرا به این منطقه می‌آورند در دو نوبت با توجه به مجوزشان به ییلاق (دامنه‌های سهند) کوچ می‌کنند.

مجوز یازداخ، کسانی که این مجوز را دارند دام‌های خود را از ۱۵ اردیبهشت به مدت سه ماه به ییلاق و برای چرا می‌برند.

مجوز ییلاق، دامدارانی که این مجوز را دارند از دهم خرداد می‌توانند دام‌های خود را به مدت یک ماه به ییلاق ببرند. قبل از رفتن دام‌ها به ییلاق، در تالاب چرا می‌کنند که البته به دلیل شوری زیاد، توسط تانکر برای آنها آب آورده می‌شود.

از روستای قره‌قشلاق حدود ۳۰۰۰ گوسفند مجوز یازداخ دارند که ۱۵ اردیبهشت رفته‌اند و حدود ۵۰۰۰ دام مجوز ییلاق دارند که ۳۰۰۰ راس از آنها دهم خرداد به ییلاق رفته بودند ولی هنوز ۲۰۰۰ تای بعدی در تالاب بودند.

شکل ۹- بازدید از محل برداشت پوشش گیاهی، با همراهی اهالی منطقه

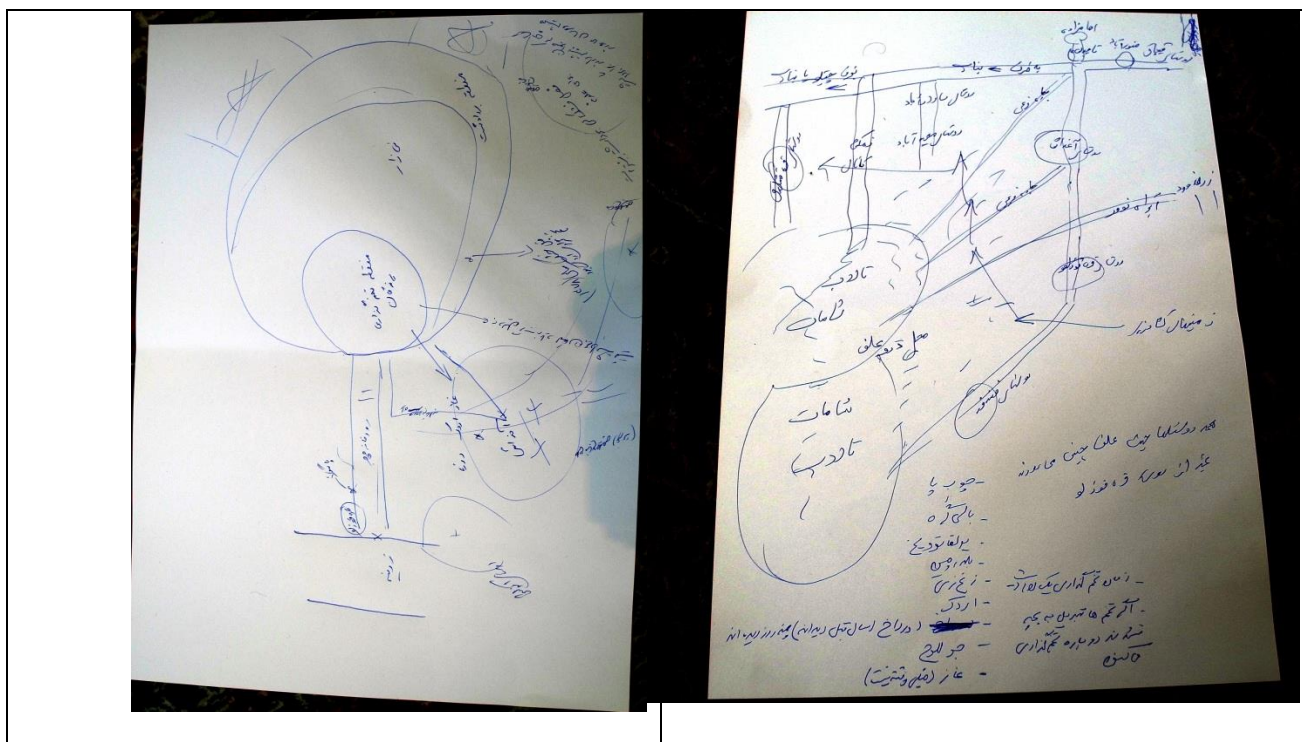
روایت چوپانان از تخم گذاری پرنده‌های تالاب در ۱۵ سال گذشته؛

"در آن سال‌ها به دلیل انبوهی تخم پرنده‌ها حتی جا برای گذاشتن پا وجود نداشت، ولی هم اکنون چیزی از پرنده‌ها نمانده و اگر جلوتر برویم اجساد پرنده‌ها که به دلیل نبود آب شیرین مرده‌اند، قابل مشاهده است. همچنین چوپان‌ها که از وضعیت بسیار غمگین بودند و از قطع شدن سهمیه‌ی آب تالاب بسیار معترض می‌گفتند دیگر هیچ‌امیدی نیست، وقتی آب نباشد پرنده‌ای هم نخواهد بود..."

➤ پاسگاه قره قوزلو با تعدادی از بهره‌برداران روستاهای آغداش، چقلو و قره قوزلو:

کسب اطلاعات درباره بهره‌برداری از تالاب، پوشش گیاهی، مهاجرت و کوچ پرندگان و زمان جوجه‌آوری پرندگان، تهیه نقشه تالاب و توزیع پوشش گیاهی و محل بهره‌برداری بهره‌برداران و.....

شکل ۱۰- نشست با جامعه محلی در خصوص جانمایی محل برداشت پوشش گیاهی

خلاصه نتایج حاصل از نشست :

- ۱- شروع خشکسالی در منطقه از سالهای ۷۷-۷۸
- ۲- بهره‌برداری از قوام شامی در اواخر شهریور و اوایل مهر ماه
- ۳- برداشت علوفه از منطقه در اوایل تیرماه
- ۴- قبلاً جوجه‌آوری پرندگان خرداد و تیرماه بود ولی هم اکنون جوجه‌آوری خرداد ماه تمام شده است.
- ۵- نحوه برداشت علوفه و نی: تراکتور که هیچ آسیبی به نی‌زارها نمیزند بلکه تمیزتر شده و رشد بیشتر می‌شود.
- ۶- محل برداشت علوفه و نی: جاهایی که آب کم است برداشت دارند و جاهایی که آب زیادتر است برداشت ندارند (طبق نقشه تهیه شده توسط بهره‌برداران).
- ۷- انواع علوفه‌های موجود در اطراف تالاب که بهره‌برداران بهره‌برداری می‌کنند: توپال اتو - گوش اتو - تور چای - جرن - نی‌های ریز به عنوان علوفه دام.

- ۸- پرندگان موجود در قوام شامی: اردک - غاز - درنا - آلا اردک - قزل غاز (غاز طلایی) - آلا غاز - جوهره اردک (اردک کوچک) - یاشیل اردک.
- ۹- از سال ۸۵ به بعد بدلیل خشکسالی و شوری آب در محدوده منطقه برداشت در قوام شامی پرندگان تخم گذاری نمی کنند و در زمین های کشاورزی تخم گذاری می کنند.
- ۱۰- از سال ۹۴ پرنده دوردق در منطقه دیده نشده است.
- ۱۱- در شرایط خشکسالی و کمبود علوفه دام بهره برداران به قوام شامی برای برداشت علوفه میروند.
- ۱۲- فروردین و اردیبهشت ماه صیادان به رودخانه چرچر برای صید میروند.
- ۱۳- بدلیل انتقال فاضلاب کارخانه قند میاندوآب به زرینه رود تلفات ماهی دیده شده (حدود ۱۰ تریلی).
- ۱۴- قبلا جفت گیری پرندگان در خرداد ماه بود ولی چند سال اخیر اوایل بهار می باشد.
- ۱۵- قبلا نیمه دوم آبان ماه شکارچیان دست به کار می شدند ولی چند سال اخیر نیمه دوم شهریور شکارچیان دست به کار می شوند.
- ۱۶- یکی از بهره برداران روستای آغداش می گفت پارسال ۱۵ عدد پرنده هوبره در تالاب مشاهده کرده است.

۲-۳- تکمیل اطلاعات با پیمایش مسیرهای تالاب

از آنجاکه بخش عمده تالاب قره قشلاق فصلی و فاقد یک پهنه دریاچه ی وسیع مشخص است، پهنه های دارای آب آن در سه بخش قرار دارند:

✓ مردق چای (انتهای کانال احمد آباد)

✓ قوام شامی (انتهای نور و چرچر)

✓ شط مناف (انتهای زرینه رود)

از این رو برنامه پایش تالاب در روزهای مختلف در امتداد هر یک از مسیرها پیش بینی شدند.

شکل ۱۱- مسیر اول، مردق چای، کانال احمد آباد

شکل ۱۲ - مسیر دوم، قوام شامی، انتهای نئور (چرچر)

شکل ۱۳- مسیر سوم، شط مناف، انتهای زرینه رود

مسیر اول: کانال احمد آباد (مردق چای)

پایش تالاب در محدوده انتهای کانال مردق چای، با همراهی آقای جعفر پیغان، از افراد محلی (شکارچی بومی) صورت گرفت.

در اطراف روستای قره قشلاق دو مسیر آبی وجود دارد:

۱. زه کش (زینہ کش) چپوقلو- آب شور
۲. کانال احمد آباد (مردق چای)- آب شیرین

به گفته افراد معتمد محلی و براساس پایش‌های صورت گرفته، بطور کلی امسال بدلیل وضعیت مطلوب بارندگی و فراوانی علوفه، میزان علف چینی از تالاب بسیار اندک خواهد بود. به نظر می‌رسد به طور معمول در انتهای کانال احمدآباد علف چینی رواج ندارد و از این منطقه تنها برای چرای دام استفاده می‌شود. اهالی قره قشلاق هم برای علف چینی به منطقه قوام شامی می‌روند.

شکل ۱۴- مسیر پایش تالاب در محدوده انتهای کانال مردق چای

شکل ۱۵- محدوده جوجه آوری در انتهای کانال مردق چای

به گفته افراد محلی، یک هفته پیش، حدود ۱۵ خرداد، تعداد حدود ۳۰ جوجه آل اردک (تنجه) در کانال احمد آباد مشاهده شده است. همچنین تعداد نه عدد جوجه اردک سرسبز در زه کش مشاهده شده‌اند.

اطلاعات عمومی از روستای قره قشلاق:

هم اکنون (۲۰ خرداد) فصل چرای دام در ییلاق است و تمام چوپان‌های روستای قره قشلاق در کوه سهند هستند. روستای قره قشلاق حدود ۱۵۰ خانوار جمعیت دارد که نیمی از آن گوسفند دارند، حدود ۱۵ خانوار برای چرای دامشان در بهار به سهند مهاجرت می‌کنند.

چوپان‌ها برای رشد علف خودشان جلوی مسیر آب را مسدود کرده و زمین‌های پیرامون کانال را آبیاری می‌کنند.

شیرین علی زرین کاسه از اهالی روستای قره قشلاق، کسی که در عکس گوزن زرد را از قوام شامی زنده گیری کرده بود.

حدود ۷۰۰۰ هکتار قرق منابع طبیعی در انتهای مردق چای و محدوده روستای قره قشلاق صورت گرفته است، منابع طبیعی پروانه ۲۰۰۰ راس دام سبک به نام شورا صادر نموده است، لازم است این پروانه به نام افراد خرد و تفکیک شود تا مدیریت چرا در منطقه تسهیل شود.

مسیر قوام شامی

قوام شامی از زیستگاه‌های مهم جنوب دریاچه ارومیه و محل پیوستن و پخش مصب نئور (چَر چَر) -کانال جدا شده از رودخانه زرینه- به بستر دریاچه ارومیه است. دسترسی به قوام شامی از دو مسیر میسر است:

محدوده شرقی قوام شامی پس از گذشتن از منصور آباد و امامزاده تاج الدین علی، از بالادست روستای آقداش تا دکل دیده‌بانی محیط زیست به سمت غرب.

شکل ۱۶- مسیر پیمایش شده در تالاب، شرق قوام شامی و شط مناف

شکل ۱۷- زیستگاه تالابی قوام شامی

مسیر دیگر، محدوده جنوبی و غرب قوام شامی، پس از روستای فسندوز و از دو راهی شیلات به سمت صدا و سیما، پس از عبور از پل و به سمت راست (شرق)، از کنار دیواره استخرهای پرورش ماهی در کنار زه کش رو به شمال، در سمت شرق گززارهای حاشیه نئور دیده می شود. پس از عبور از زه کش به سمت شرق به محدوده قوام شامی می رسد که پس از پخش رودخانه نئور در انتهای مسیر رودخانه در بستر گلی، محدوده ای با پوشش غنی گیاهی پدید می آید، این زیستگاه در گذشته از شمال به دریاچه ارومیه متصل می شد.

شکل ۱۸- پیمایش شرق قوام شامی

شکل ۱۹- پیمایش شرق قوام شامی با همراهی محیط بانان

شکل ۲۰- مسیر پیمایش شده در تالاب، غرب قوام شامی و محل انتقال آب از زرینه به سیمینه

شکل ۲۱- قوام شامی غربی، محل جوجه آوری پرندگان

شکل ۲۲- شناسایی مناطق علف چینی، که در آن رد ماشین آلات برداشت علوفه مشخص است، قوام شامی

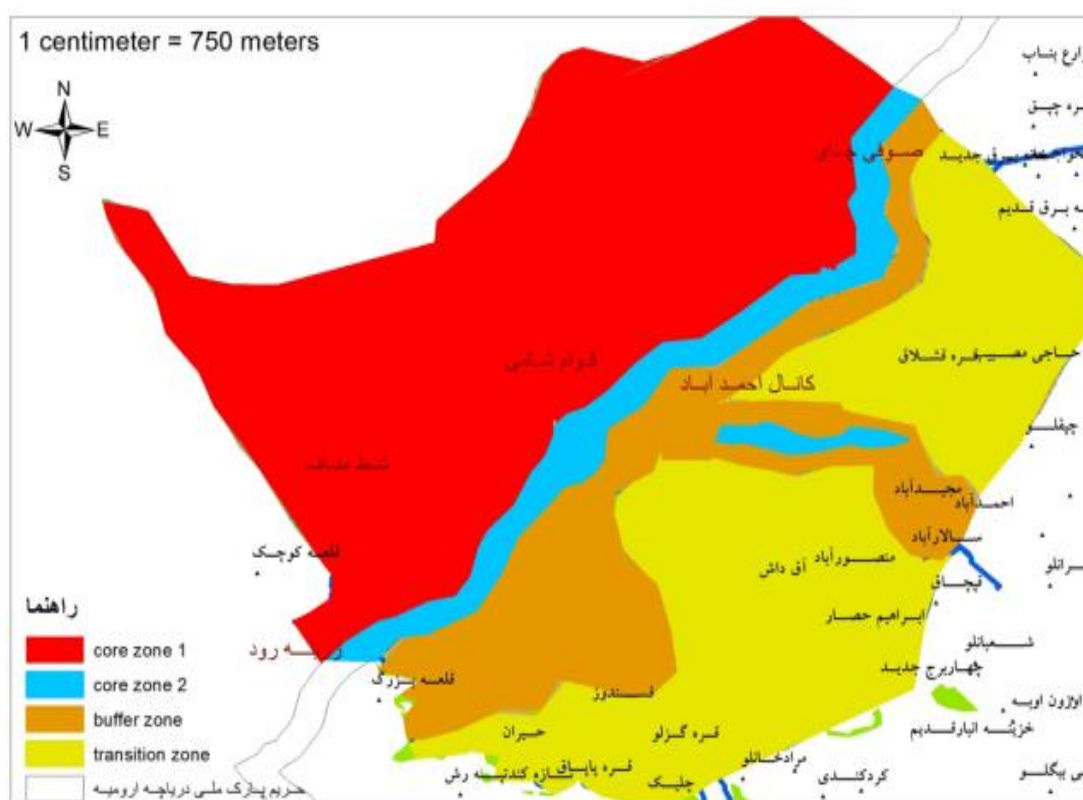
مسیر شط مناف

مصوب و محل ورود زرينه رود، به درياچه اروميه شط مناف ناميده مي شود. راه دسترسی به اين منطقه پس از عبور از سمت چپ شيلات به غرب از روی دايك حفاظتی شيلات به سمت شمال تا انتهای زرينه است که شط مناف ناميده مي شود. از انتهای شط مناف پس از محور زرينه رود، اگر به سمت شمال و در مسیر درياچه حرکت شود، گززارها تمام شده و آب کم عمق می شود و در اين بخش تالاب علفزارها دیده می شوند. اين مکان در سال های گذشته هنگام بهار به گفته محیط بانان محل جوجه آوری اردک ها بوده، همچنين محل زمستان گذرانی و تغذيه گله های غاز مهاجر است. در پايش انجام شده از شط مناف، شخص شد در پی ساخت کانال انتقال آب زرينه به سيمينه با کاهش شديد دبی ورودی به منطقه، اين زیستگاه به شدت آسیب دیده است، در منطقه شط مناف آثار چرای بی رویه گوسفند و گاومیش مشهود است، فسدوز روستای بزرگ و پر جمعیتی است که حدود ۱۰۰۰ خانوار جمعیت دارد، که معیشت اکثر آنان علاوه بر کشاورزی دامداری است. در اين روستا بیش از ۶۰۰۰ گاو وجود دارد، همچنين در فسدوز حدود ۱۰۰۰ گاومیش موجود است که بیش از ۵۰۰ راس آن از ابتدای بهار در شط مناف رهاسازی می شوند و حدود ۴۰ خانوار روستا مشغول گاومیش داری هستند. در پی کم آبی اخير، برخی از گاومیش داران، گاومیش ها را به خانه بردند. به گفته اهالی محلی منطقه شط مناف از زمان شاه، چراگاه بیش از ۱۰۰۰۰ گوسفند بوده است. گوسفندهای فسدوز بیش از ۵۰۰۰ راس هستند که از ۴۵ بهار تا پاییز به کوه سهند می روند. از پاییز به شط مناف و در زمستان به آغل برده می شوند. در اين شرایط حضور بیش از حد گاومیش داران، امنیت لازم برای جوجه آوری پرندگان در منطقه باقی نگذاشته است.

در بند ۱۹ شط مناف به گفته ماهیگیران محلی تا سال گذشته، ۱۳۹۴ بازهم ماهی صید شده است، ولی از امسال با اتمام عملیات ستاد احيا و ایجاد يك دايك مانع، از ابتدای بند ۱۹ که آب ورودی به بند ۱۹ زرينه را مسدود می نماید تا با کانال انتقال آب، آب آنرا به سيمينه منتقل نمایند، به شدت ورودی آب به انتهای زرينه که زیستگاه مهم زادآوری ماهیان رودخانه و تغذيه پرندگان مهاجر بود، مسدود شده است. اين در حاليت که اين بخش از زرينه رود، علاوه بر ارزش زیستگاهی، محل تامین معیشت بسیاری از اهالی

روستای فسندوز به ویژه گاومیش داران بود که دامشان را برای چرا به شط مناف می‌آوردند، همچنین صیادان روستای قره قزلو بصورت سنتی در محل بند ۱۹ اقدام به صید ماهی می‌نمودند.

از ابتدای بهار نود و پنج و پس از سیلاب بهاره، جوانان روستای فسندوز بخشی از دایک جلوگیری‌کننده از ورود آب به بند ۱۹ را شکسته‌اند، ولی بدلیل انتقال بخش مهمی از آب زرینه به سیمینه از راه کانال، دبی آب زرینه به شدت کاهش یافته و هم اکنون که هنوز فصل پر آبی منطقه است گاومیش داران به شدت دچار بحران کم آبی شده‌اند. همچنین به گفته مدیریت محیط زیست منطقه، از آنجا که کانال انتقال آب با عمقی پایین‌تر از اراضی اطراف حفر شده، بصورت زه کش زمین‌های اطراف عمل نموده و خود عامل مهمی در از بین رفتن زیستگاه حساس زرینه در پایین دست می‌باشد. بر اساس بررسی میدانی انجام شده شرایط این محدوده در پی اقدامات ستاد احیا در انتقال آب زرینه بحرانی است و هیچ نشانی از حضور پرندگان در منطقه به چشم نمی‌خورد.

شکل ۲۳- محدوده بند نوزده شط مناف بر اساس حساسیت زیستگاه در زون حفاظت شدید قرار داشته است

شکل ۲۴- چرای دام انتهایی شط مناف

شکل ۲۵- چرای گاومیش‌ها در اراضی خشک شده انتهایی شط مناف

شکل ۲۶- رودخانه راکد زرینه پس از انتقال آب به سیمینه

۳-۲-۳- جمع بندی نتایج مرحله اول

✓ شناسایی کلیه گروه های ذینفع

- دامداران روستای قره قشلاق. آقداش. فسندوز
- اداره محیط زیست شهرستان بناب و میاندوآب
- اداره منابع طبیعی شهرستان بناب، میاندوآب

✓ گونه های گیاهی مورد تهدید در منطقه

- جامعه چمن شور
- غیرت
- نی
- گز

✓ گونه های پرندگان مشاهده شده که در منطقه جوجه آوری می کنند و در اثر برداشت

علف مورد تهدید هستند.

گلاریول (چوپان آلادان)	دم چتری	غاز
خروس کولی	سرسبز	آبچلیک پا صورتی
اردک تنجه	سلیم	فلامینگو

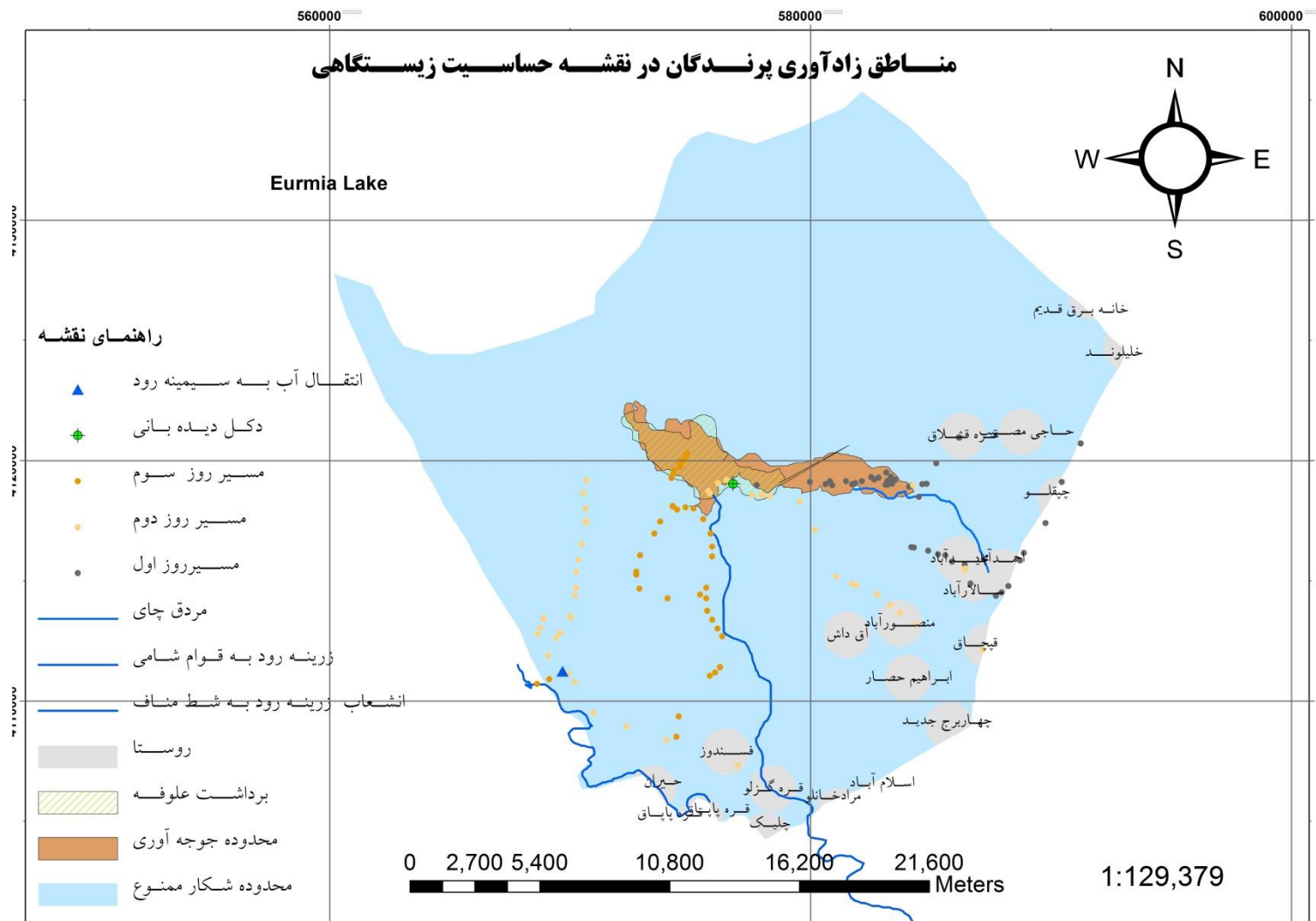
✓ شناسایی محدوده مداخله

بر اساس نتایج پایش انجام شده در سه مسیر اصلی تالاب قره قشلاق، مشخص شد:

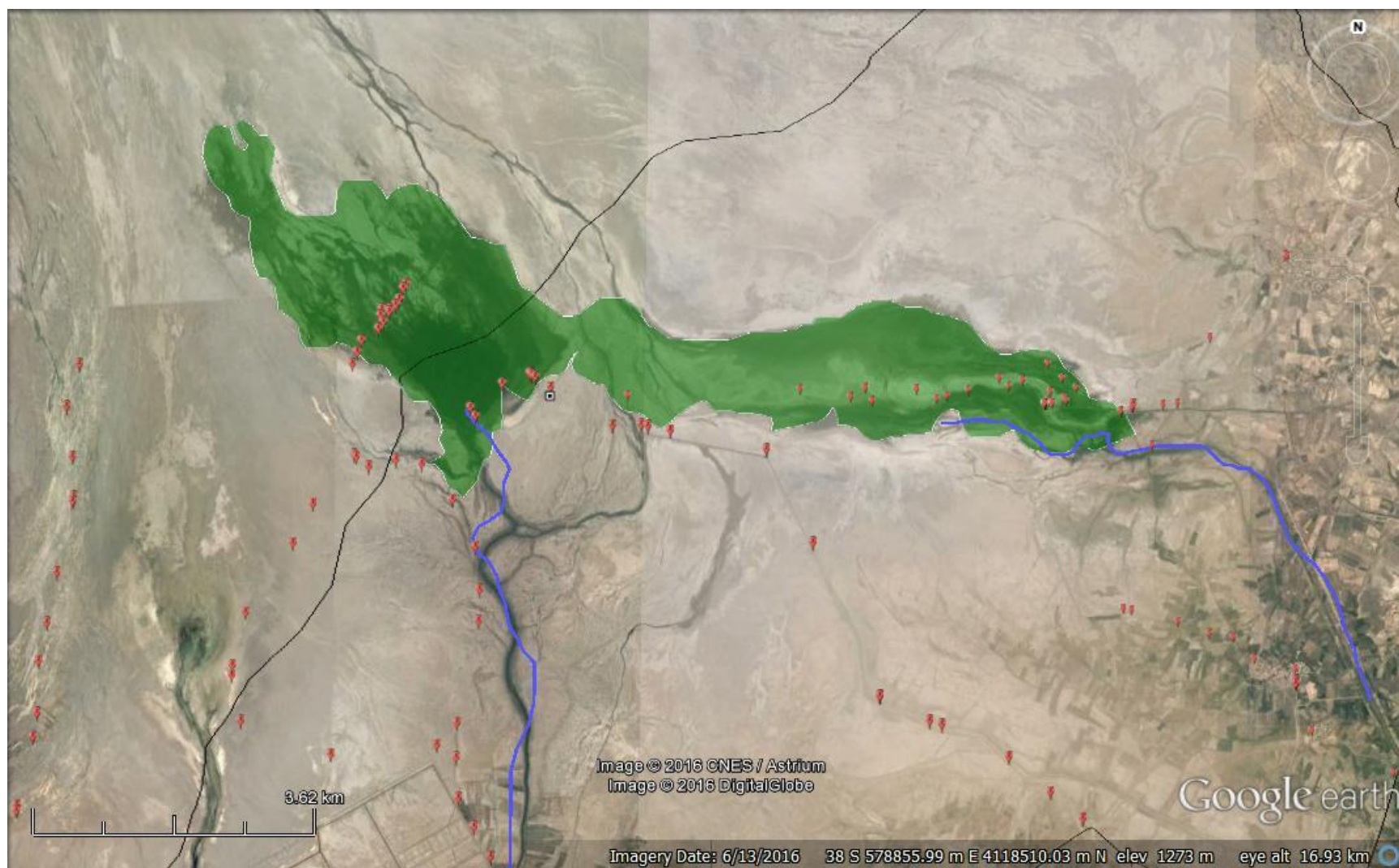
انتهای مردق چای (کانال احمد آباد)، از زیستگاه‌های حساس منطقه است که در آن زادآوری صورت می‌گیرد، ولی بر اساس شواهد این مکان از نظر برداشت علوفه، بدلیل کوتاه بودن پوشش گیاهان، اهمیت چندانی ندارد در نتیجه مورد برداشت علوفه چینی محلی قرار نمی‌گیرد و این منطقه تنها مورد چرای دام قرار دارد.

همچنین منطقه شط مناف که بدلیل تغییرات اکولوژیک شرایط زیستگاهی‌اش مختل شده و پوشش گیاهی آن- جوامع گز زار- به شدت آسیب دیده و علف چینی در این شرایط، در منطقه موضوعیت ندارد، تهدید اصلی پوشش گیاهی این منطقه قطع و کاهش شدید جریان آب ورودی آن است که این بخش از تالاب را با خطر خشکیدگی مواجه ساخته است.

منطقه قوام شامی ولی هم از لحاظ زیستگاهی مهمترین حساسیت را در محدوده تالاب دارا است و هم مورد برداشت علف چینی قرار دارد، از این رو این بخش منطقه در برنامه‌ریزی برای اقدام و عمل در مدیریت مشارکتی برداشت گیاهان در تالاب خواهد بود. بعلاوه براساس یافته‌های میدانی، روستاهای قره‌قشلاق، آقداش و فسندوز روستاهایی هستند که برای علف‌چینی به قوام شامی مراجعه می‌نمایند که باید قانون توجه و جلسات اجتماع محور- برنامه‌ریزی مشارکتی آتی باشند.

شکل ۳۷- مناطق برداشت علوفه از تالاب و محدوده جوجه آوری

شکل ۳۸- تصویر ماهواره ای مناطق حساس زیستگاهی

شکل ۳۹- تصویر ماهواره ای محدوده مراجعه برای برداشت علوفه

۴-۳- نتایج حاصل از اجرای اقدامات پیش بینی شده در مرحله دوم

۳-۳-۱- جلب مشارکت مردم و دست اندرکاران برای تدوین برنامه اقدام مشارکتی

در مرحله دوم، با برگزاری جلساتی با ذینفعان تلاش شد تا با بیان برنامه مورد نظر و هدف از ورود، با استفاده از تکنیک‌های یخ‌شکنی ارزیابی مشارکتی روستایی، اعتماد سازی لازم برای شروع کار اجتماع محور با جامعه محلی در زمینه مدیریت پایدار و مشارکتی در منطقه صورت گیرد.

از این رو کارگاه‌هایی برای تدوین برنامه برداشت خردمندانه پوشش گیاهی در روستاهای پایلوت که بیشترین برداشت گیاهی از تالاب را داشتند برگزار شد و اقدامات اولیه در خصوص تشکیل کارگروه محلی مدیریت و حفاظت از تالاب انجام شد.

اهداف طرح از برگزاری کارگاه‌های مشارکتی را می‌توان به صورت زیر بیان نمود:

۱. تهیه مشارکتی نقشه پراکنش گونه‌های گیاهی و جانوری با هدف پیدا کردن ارتباط احتمالی بین اجزای اکوسیستم و احیای مناسب رویشگاه با در نظر گرفتن کلیه اجزای اکوسیستم همچنین معیشت جوامع بومی و محلی

۲. شناسایی شیوه‌های برداشت سنتی پوشش گیاهی و دانش بومی در این زمینه

۳. انجام ارزیابی مشارکتی و بررسی نقاط ضعف، قوت، فرصت‌ها و تهدیدها: SWOT

۴. تدوین برنامه مشارکتی- عملیاتی با توجه به هدف نهایی پروژه به منظور مدیریت پایدار منطقه همراه با تعیین محدوده یا زون مناسب برای اجرای برنامه اقدام مشارکتی و تعیین کارگروه محلی برای اجرای برنامه

❖ کارگاه مشارکتی تدوین برنامه چگونگی برداشت خردمندانه از پوشش گیاهی تالاب قره‌شلاق:

این کارگاه در قالب ۳ جلسه با حضور ذی‌نفعان و به میزبانی فرمانداری بناب برگزار شد. در این کارگاه‌ها هدف اولیه آشنایی حاضرین با وضعیت پوشش گیاهی تالاب شکار ممنوع قره‌شلاق، مسائل و مشکلات آن، هم‌اندیشی در مورد چگونگی برداشت پایدار از پوشش گیاهی بود. در این فرایند علاوه بر بالا بردن حساسیت و اطلاعات شرکت‌کنندگان از وضع موجود منطقه، ساختار مناسبی جهت شکل‌گیری گروه محلی با هدف آغازین هدایت و نظارت بر برداشت پوشش گیاهی در تالاب قره‌شلاق و هدف بلند مدت ایجاد زمینه مشارکت در حفاظت از منطقه ایجاد شد.

○ موضوعات مورد بحث در کارگاه

- معارفه، سپس بیان اهداف طرح
- ضرورت برنامه‌ریزی برای برداشت خردمندانه از پوشش گیاهی
- تطبیق و تدقیق نقشه مشارکتی با نقشه زیستگاه‌های حساس
- تعریف نقش‌ها، مسئولیت‌ها، منافع و اختیارات ذی‌نفعان اجرای پروژه
- تدوین اصول، برنامه‌ها و شیوه‌های اجرای مدیریت مشارکتی در بهره‌برداری پایدار از پوشش

گیاهی

- تعیین مسیرهای برداشت و آتش‌بر
- تدوین برنامه برداشت با توجه به زمان و چگونگی برداشت
- تدوین ساختار اولیه گروه محلی و شرح وظایف اعضای آن
- ثبت مکان و محل برداشت با جی. پی. اس و تعیین جزییات فنی میزان برداشت
- تشکیل گروه محلی و تعیین ساختار گروه

○ تعداد و ترکیب شرکت کنندگان

با توجه به نتایج تحلیل ذی‌نفعان در مرحله ابتدایی طرح اداره حفاظت محیط زیست و اداره منابع طبیعی و جهاد کشاورزی به عنوان متولیان و دست‌اندرکاران اصلی در مدیریت برداشت پوشش گیاهی در تالاب قرقشلاق شناخته شدند. به همین دلیل شرکت کنندگان در این جلسات کارگاهی نمایندگان از این سه نهاد اصلی بودند. اسامی افرادی که بصورت ثابت در اکثر جلسات کارگاه شرکت کردند به قرار زیر است.

ردیف	نام دانشجو	عنوان فعالیت	شماره تماس
۱	یوسف احمدی	طرح حفاظت از کتابخانه	۹۱۴۰۰۵۳۲۸۶
۲	نیلوفر آرزو	اداره کل حفاظت محیط زیست	۰۹۱۴ ۹۱۱ ۹۱۷۴
۳	حسین ربی	رئیس اداره معنویت و امور اسلامی	۰۹۱۴۴۴۹۵۹۱
۴	ایمان باری	دهیار، راجه آندام	۰۹۳۳۵۱۸۴۷۵۵
۵	ابوذر دلی	دبیر، راجه آندام	۰۹۱۴۹۲۸۸۵۷۵
۶	علیرضا باری	نائب مدیر، راجه آندام	۰۹۱۴۹۲۲۶۰۳۶
۷	پروین فاضلی	پروین فاضلی	۰۹۱۴۹۲۲۶۰۳۶
۸	محمد صابر	محمد صابر	۰۹۱۴۹۲۲۶۰۳۶
۹	سیدرضا میرزایی	سیدرضا میرزایی	۰۹۱۴۹۲۲۶۰۳۶
۱۰	عباس آیت اللهی	عباس آیت اللهی	۰۹۱۴۹۲۲۶۰۳۶
۱۱	ناهدی مقدم	ناهدی مقدم	۰۹۱۴۹۲۲۶۰۳۶
۱۲	سیدرضا میرزایی	سیدرضا میرزایی	۰۹۱۴۹۲۲۶۰۳۶
۱۳	وحید مشتم	وحید مشتم	۰۹۱۴۹۲۲۶۰۳۶
۱۴	خانم آبی نوادر	خانم آبی نوادر	۰۹۱۴۹۲۲۶۰۳۶
۱۵	محمد صافی	محمد صافی	۰۹۱۴۹۲۲۶۰۳۶
۱۶	رضا احمدیان	رضا احمدیان	۰۹۱۴۹۲۲۶۰۳۶
۱۷	سیدرضا میرزایی	سیدرضا میرزایی	۰۹۱۴۹۲۲۶۰۳۶
۱۸	سیدرضا میرزایی	سیدرضا میرزایی	۰۹۱۴۹۲۲۶۰۳۶

○ تعداد جلسات و زمان هر کارگاه

این کارگاه‌ها در ۳ جلسه ۴ ساعته برگزار گردیدند، فاصله دو - سه هفته‌ای بین جلسات آن به منظور تمرکز و مطالعه بیشتر شرکت کنندگان در خصوص موضوعات مطرح شده، در نظر گرفته شده بود.

زمان بندی جلسات کارگاهی در بناب

ساعت	عنوان مبحث	زمان
اول	معارفه و بیان اهداف طرح	۳۰ دقیقه
دوم	ارائه موضوع آموزشی (تعیین شده با توجه به برنامه تعیین شده در طرح)	۱۰۰ دقیقه
استراحت		
سوم	انجام یک فعالیت عملی در ارتباط با موضوعات آموزشی (بارش افکار، پرسش و پاسخ و...)	۶۰ دقیقه
چهارم	خلاصه و تعمیق مطالب	۳۰ دقیقه

○ روش اجرا و برگزاری کارگاه

روش‌های مختلفی برای طراحی یک دوره آموزشی وجود دارد. الگوهای مختلفی هستند می‌توان بر اساس آنها یک آموزش کارگاهی را قالب‌ریزی کرد. اگر چه میان این الگوها تفاوت‌هایی وجود دارد، اما ویژگی مشترک بیشتر این الگوها این است که بر «فعالیت، مشارکت و دخالت عملی» مخاطبان در جریان آموزش تاکید جدی دارند. هر چند ممکن است مرحله‌بندی این الگوها با هم تفاوت داشته باشد.

در طراحی کارگاه‌های هم‌اندیشی پروژه مورد نظر از الگوهای مشارکتی و کارگروهی برای انتقال تجارب استفاده شد.

از آنجا که طراحی مدل کارگاه با توجه به نوع مخاطبان انجام می‌گیرد، در بناب به دلیل ترکیب خاص مخاطبان که در کارگاه اول شامل مدیران و کارشناسان بود، امکان انجام برخی فعالیت‌های گروهی فراهم نشد و بیشتر تمرکز بر استفاده از پاورپوینت و پرسش و پاسخ در خصوص تجربیات ارائه شده در کارگاه بود.

○ برنامه اجرایی کارگاه

موضوعات مطرح شده در هر یک از جلسات به شرح ذیل می‌باشد:

جلسه ۱: رسیدن به تعاریف مشترک و برنامه چگونگی برداشت پوشش گیاهی

شناخت مخاطبین / تبیین وضعیت موجود پوشش گیاهی در تالاب قره قشلاق / چگونگی برداشت پوشش گیاهی

جلسه ۲: تدوین و تدقیق نقشه‌ها

توافق بر محدوده اراضی قابل برداشت و تدقیق نقشه‌های مشارکتی

جلسه ۳: تشکیل گروه و تعیین ساختار

تشکیل گروه، مشخص شدن اعضا، تعیین نام گروه و ساختار

کارگاه شماره ۱

عنوان جلسه	تاریخ	زمان	مکان	اسامی تسهیلگران	اسامی کمک تسهیلگران
مدیریت مشارکتی بهره‌برداری خردمندانه از پوشش گیاهی تالاب قرقشلاق	۹۵.۵.۲۰	۹-۱۲	فرمانداری بناب	زهرا امجدیان- مهدی مجتهدی	وحیده مقدم- فروزان اخروی خواه- ...

سرفصل‌های ارائه شده:

- ۱- معارفه و بیان اهداف طرح
- ۲- ضرورت برنامه‌ریزی برای برداشت خردمندانه از پوشش گیاهی
- ۳- تطبیق و تدقیق نقشه مشارکتی با نقشه زیستگاه‌های حساس
- ۴- تعریف نقش‌ها، مسئولیت‌ها، منافع و اختیارات ذی‌نفعان در اجرای پروژه
- ۵- تدوین اصول، برنامه‌ها و شیوه‌های اجرای مدیریت مشارکتی در بهره‌برداری پایدار از پوشش گیاهی
- ۶- جمع‌بندی و گام‌های آتی

فعالیت ۱: معارفه و بیان اهداف طرح

ابتدا از شرکت‌کنندگان خواسته شد که خود را معرفی کرده، هر کدام با معرفی خود، توضیحاتی در مورد تجربه کار و ارتباطشان با تالاب قره قشلاق بیان کنند. سپس تسهیلگران به معرفی خود، اهداف طرح برداشت خردمندانه از پوشش گیاهی تالاب قره قشلاق، همچنین ضرورت انجام این طرح پرداختند.

در این بخش ابتدا تاریخچه مطالعات و فرایند تدوین برنامه مدیریت جامع زیست بومی تالاب قره‌قشلاق یادآوری شد، همچنین اهمیت جهانی این تالاب به عنوان یکی از مناطق مهم پرندگان Important Bird Area مورد تاکید قرار گرفت و اشاره شد در پی بحران آب فعلی پارک ملی دریاچه ارومیه، اهمیت تالاب‌های اقماری پیرامون دریاچه همچون تالاب قره‌قشلاق که در مسیر کریدور مهاجرت پرندگان به عنوان آخرین منبع آب شیرین و پناه تنوع زیستی در نقش پشتیبان اکولوژیک دریاچه اهمیت دو چندان یافته، همزمان با حمایت از معیشت جوامع محلی روستاهای پیرامون تالاب‌های این منطقه نقش حیاتی در اقتصاد محلی دارد، لذا ضرورت حفاظت از این زیستگاه‌های مهم اهمیت بسیار یافته است.

بدین منظور با ارائه فرایند پایش مشارکتی تالاب در سال ۱۳۹۵، به منظور شناسایی مناطق مهم زادآوری در پهنه تالاب و مناطق برداشت پوشش گیاهی، به چالش شناسایی شده در زمان مطالعات شناخت تالاب به برداشت پیش از موعد و همزمان با جوجه‌آوری پرندگان زادآور در سال ۱۳۹۱-۱۳۹۰ موجب تلفات شدید گونه‌ها شده بود اشاره و عنوان شد لازم است با استفاده از تجربه و خرد جمعی و فرصت حشور نمایندگان جامعه محلی در این زمینه برنامه‌ریزی حفاظت و برداشت خردمندانه صورت گیرد.

فعالیت ۲: اجرای فعالیت بارش افکار در باره چگونگی برداشت پوشش گیاهی در تالاب قره قشلاق

پس از انجام معارفه، از شرکت کنندگان خواسته شد تا بصورت بارش افکار به این سوالات پاسخ گویند:

- شیوه‌های برداشت پوشش گیاهی در تالاب قره قشلاق در زمان حاضر چگونه است؟
- پیشنهاد شما برای چگونگی برداشت پوشش گیاهی که باعث تخریب نشود چیست؟

فعالیت ۳: بررسی و تصمیم‌گیری برای برنامه چگونگی برداشت علوفه

سپس در این مرحله با توجه به پاسخ‌های شرکت کنندگان، جمع‌بندی از شیوه‌های برداشت بیان شد

در باره مزایا و معایب هر کدام از این شیوه‌ها صحبت شد.

در نهایت بر یک برنامه پیشنهادی برای چگونگی برداشت توافق شد.

تجاریبی که در این مرحله به عنوان شیوه‌های برداشت آسیب رسان و مخرب محیط زیست ناموفق و

غیر مشارکتی ذکر شد برداشت انبوه و با ماشین آلات بود.

مصوبات جلسه :

وزارت کشاورزی و آموزش عالی
فرمانداری شهرستان بناب

بسمه تعالی

جناب آقای فاضل
مدیر کل محترم حفاظت محیط زیست آذربایجان شرقی
مدیر محترم دفتر طرح حفاظت از تالابهای ایران
مدیر محترم جهاد کشاورزی شهرستان بناب
مدیر محترم جهاد کشاورزی شهرستان ملکان
رئیس محترم اداره منابع طبیعی و آبخیزداری شهرستان بناب
رئیس محترم اداره منابع طبیعی و آبخیزداری شهرستان ملکان
رئیس محترم حفاظت محیط زیست شهرستان بناب
رئیس محترم حفاظت محیط زیست شهرستان ملکان
رئیس محترم محیط زیست شهرستان میاندوآب
رئیس محترم منابع طبیعی شهرستان میاندوآب
مدیر محترم جهاد کشاورزی شهرستان میاندوآب

سلام علیکم.

یک نسخه از صورتجلسه کارگروه تخصصی تنوع زیستی به شرح ذیل ارسال می گردد

شایسته است دستور فرمایید برابر مفاد صورتجلسه اقدام لازم را معمول دارند.

بسمه تعالی

صورتجلسه کارگروه تخصصی تنوع زیستی تالاب قره قشلاق
پیر دهنوشماره ۱۷۷۲۹ مورخ ۱۳۹۵/۰۷/۰۴ جلسه کارگروه تخصصی تنوع زیستی تالاب قره قشلاق در محل سالن اجتماعات فرمانداری شهرستان بناب به ریاست آقای رفیعی معاون فرمانداری در خصوص بررسی طرح مطالعاتی تهیه و اجرای برنامه اقدام مشارکتی حفاظت و بهره برداری خودمختارانه از پوشش گیاهی تالاب قره قشلاق تشکیل جلسه داد. در ابتدا آقای مهندس رفیعی معاون فرماندار شهرستان بناب توضیحاتی در خصوص تالاب قره قشلاق و اهمیت آن بیان نمودند. سپس آقای مهدی مجتهدی بعنوان کارشناس موسسه مأموریت برای حفاظت از

آدرس: باب نیاکان امام خمینی (ره)، فرمانداری بناب - تلفن: ۰۲۱-۳۷۷۲۰۱۱۱ - فکس: ۰۲۱-۳۷۷۲۰۱۱۱
 پیکارمهرشهر: www.bonab.ir - پست الکترونیک: tamas@bonab.ir

وزارت کشاورزی و آموزش عالی
فرمانداری شهرستان بناب

بسمه تعالی

محیط زیست روستایی و شهری بناب اقدامات انجام یافته در خصوص طرح فوق الاشاره را تشریح نمودند و پس از استماع نظرات کارشناسی اعضای حاضر در جلسه تصمیماتی بشرح ذیل اتخاذ گردید:

- ۱- مقرر گردید هرگونه برداشت علوفه در محدوده تالاب قره قشلاق با مجوز اداره حفاظت محیط زیست شهرستان بناب و در محدوده ای که از طرف محیط زیست تعیین میگردد اقدام شود.
- ۲- مقرر گردید که برداشت درعطف از پستر تالاب از ماشین آلات استفاده نگردد و برداشت صرفاً با وسایل و امکانات دستی صورت گیرد.
- ۳- مقرر گردید از طریق منابع طبیعی شهرستان ملکان برای دامداران روستایی مجیدآباد در محدوده تالاب قره قشلاق پروانه چرا صادر نگردد و اداره منابع طبیعی شهرستان بناب در خصوص تفکیک پروانه چرا دامداران روستایی قره قشلاق و همچنین تعیین محل چرا ایها اقدام نمایند.
- ۴- مقرر گردید که برداشت علوفه در تالاب بعد از سیری شدن زمان زادآوری پرندگان و فقط در شهریور ماه صورت پذیرد.
- ۵- مقرر گردید که برداشت علوفه در تالاب بعد از انجام عمل باردهی صورت پذیرد.
- ۶- مقرر گردید در اجرای نقشه کاداستر روستاهای اطراف تالاب قره قشلاق در اولویت قرار بگیرند.
- ۷- مقرر گردید برداشت علوفه فقط برای جوامع محلی صادر گردد و در این خصوص اخذ معرفی نامه از دهیاری روستاهای اطراف تالاب قره قشلاق برای اداره محیط زیست بناب الزامی خواهد بود.
- ۸- مقرر گردید که از طرف دفتر طرح حفاظت از تالابهای ایران انجام مطالعات رژیم غذایی گونه های پرند های شاخص تالاب (غاز خاکستری) و ارتباط با آن با پوشش گیاهی قیوم شامی در دستور کار قرار گیرد.

این را در وقت الله تعالی
 فرماندار شهرستان بناب

آدرس: باب نیاکان امام خمینی (ره)، فرمانداری بناب - تلفن: ۰۲۱-۳۷۷۲۰۱۱۱ - فکس: ۰۲۱-۳۷۷۲۰۱۱۱
 پیکارمهرشهر: www.bonab.ir - پست الکترونیک: tamas@bonab.ir

- ✓ مقرر گردید هر گونه برداشت علوفه در محدوده تالاب قرقشلاق با مجوز اداره حفاظت محیط زیست شهرستان بناب و در محدوده‌ای که از طرف محیط زیست تعیین می‌گردد اقدام شود.
- ✓ مقرر گردید که برداشت علوفه از بستر تالاب از ماشین آلات استفاده نگردد و برداشت صرفاً با وسایل و امکانات دستی صورت گیرد.
- ✓ مقرر گردید از طریق منابع طبیعی شهرستان ملکان برای دامداران روستای مجید آباد در محدوده تالاب قره قشلاق پروانه چرا صادر نگردد و اداره منابع طبیعی شهرستان بناب در خصوص تفکیک پروانه چرای دامداران روستای قره قشلاق و همچنین تعیین محل چرای آنها اقدام نماید.
- ✓ مقرر گردید که برداشت علوفه در تالاب بعد از انجام عمل بذردهی صورت پذیرد.
- ✓ مقرر گردید که برداشت علوفه در تالاب بعد از سپری شدن زادآوری پرندگان و فقط در شهریور ماه صورت پذیرد.
- ✓ مقرر گردید در اجرای نقشه کاداستر روستاهای اطراف تالاب قرقشلاق در اولویت قرار بگیرند.
- ✓ مقرر گردید برداشت علوفه فقط برای جوامع محلی صادر گردد و در این خصوص اخذ معرفی نامه از دهیاری روستاهای اطراف تالاب قرقشلاق برای اداره محیط زیست بناب الزامی است.
- در پایان با پاسخگویی به سوالات شرکت کنندگان بحث جمع‌بندی شد و سرفصل‌های مباحث جلسه بعدی به اطلاع شرکت کنندگان رسید.

کارگاه شماره ۲

عنوان جلسه	تاریخ	زمان	مکان	اسامی تسهیلگران	کمک تسهیلگران
کارگاه با گروه محلی بهره‌بردار پوشش گیاهی تالاب قره‌قشلاق	۹۵/۸/۱۱	۹-۱۲	فرمانداری بناب	زهرا امجدیان- مهدی مجتهدی	وحیده مقدم - فروزان خروی خواه

سرفصل‌های هدف کارگاه

- مقدمات آغاز کارگاه (مروری بر جلسه پیشین)
- تعیین مسیرهای برداشت و آتش‌بر
- تدوین برنامه برداشت با توجه به زمان و چگونگی برداشت
- تدوین ساختار اولیه گروه محلی و شرح وظایف اعضای آن
- ثبت مکان و محل برداشت با جی. پی. اس
- تعیین جزییات فنی میزان برداشت

فعالیت ۰: مقدمات برگزاری کارگاه

به منظور برگزاری بهینه کارگاه سه شنبه یازده آبان، بر اساس درس آموخته کارگاه‌های پیشین برای هماهنگی کارگاه نامه‌نگاری با اداره کل حفاظت محیط زیست آذربایجان شرقی از ابتدای هفته قبل انجام شد، تا اطمینان بدست آید که نامه فکس شده باشد! تا ریاست محیط زیست شهرستان بطور رسمی در جریان قرار گیرند، و معاونت محیط طبیعی اداره کل در کارگاه نمایندگانی حضور داشته باشند.

همچنین در این نشست مسئله از تمامی دعوت نمایندگان جامعه محلی اهمیت بسیار داشت، بدین منظور مشخص شد از هر روستایی چه کسانی دعوت شوند، تیم تسهیلگری انجمن انجمن سعی بسیار نمودند تا در تاریخ کارگاه نمایندگان واقعی جامعه محلی حتما در کارگاه حضور داشته باشند (مشخصا افراد کلیدی بهره‌بردار از فسندوز که علف‌چینی می‌کنند از جمله دو جوان قرق‌بان شرکتی و...) در برنامه‌ریزی شرکت نمایند!

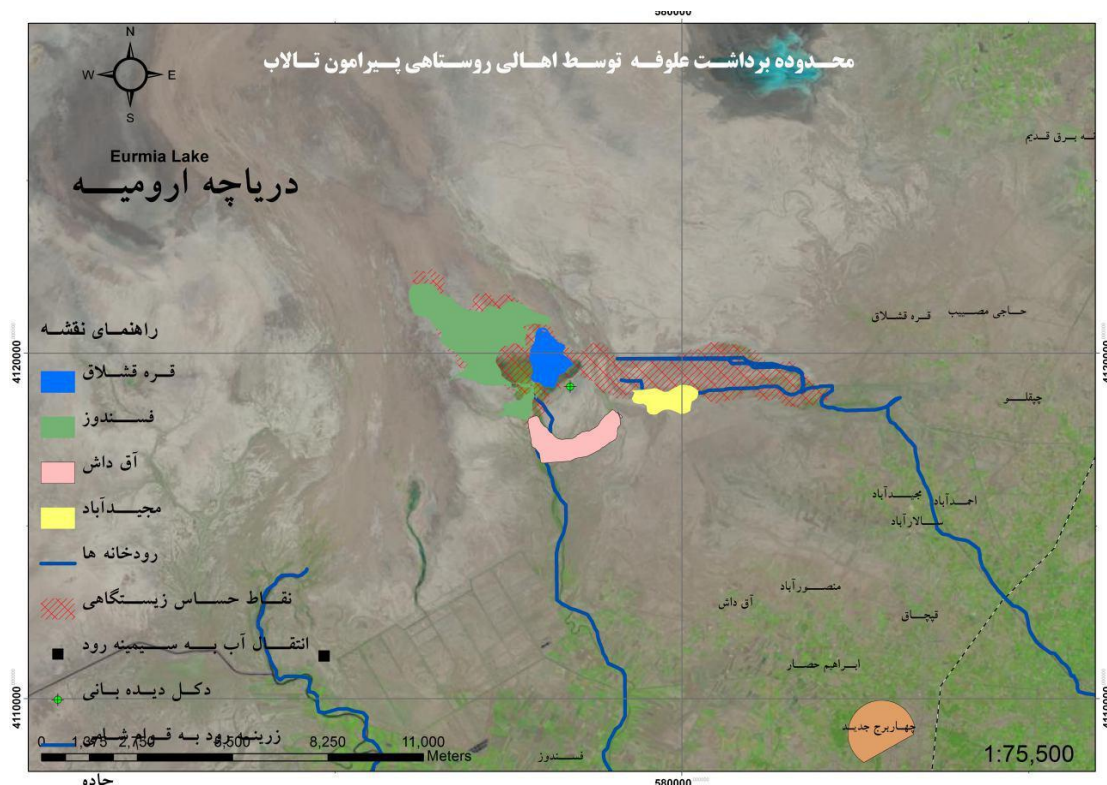
فعالیت ۱: مقدمات آغاز کارگاه

ابتدا تسهیلگران خلاصه‌ای از گفته‌های جلسه قبل و برنامه این کارگاه را اعلام کردند. از آنجا که حضور نمایندگان جامعه محلی از روستاهای قره قشلاق و آقداش پررنگ بود با اشاره به روند شناخت و پایش انجام شده در منطقه با ارائه پاورپوینت تشریح شرایط منطقه از همراهی و زحمات نمایندگان روستاها در فرایند شناخت مناطق زادآوری و مناطق برداشت گیاهی تشکر شد، سپس با اشاره به اثرات مخرب برداشت گیاهان در فصل جوجه‌آوری پرندگان بر ضرورت برنامه‌ریزی مشترک و شناسایی سازوکار برداشت پایدار گیاهان تالاب با نظارت و مشارکت جامعه محلی تاکید شد.

فعالیت ۲: تعیین مسیرهای برداشت و آتش‌بُر

در این مرحله با نمایش نقشه‌های برداشت گیاهی تهیه شده توسط جامعه محلی بهره بردار کوشش شد نقشه جامعی از محدوده‌های مورد برداشت گیاهی و مناطق دارای همپوشانی با زیستگاه‌های حساس با مشارکت ذینفعان بدست آید.

فعالیت ۳: تدوین برنامه برداشت با توجه به زمان و چگونگی برداشت

بعد از اتمام کار گروهی و تدقیق نقشه‌های تالاب تسهیلگران مصوبات جلسه قبل درباره چگونگی برداشت را یک بار دیگر به بحث گذاشتند تا برنامه دقیق‌تر برداشت تدوین شود.

برداشت علوفه از بستر تالاب با مجوز اداره محیط زیست
 برداشت صرفاً با وسایل و امکانات دستی صورت بگیرد
 برداشت علوفه بعد از سبزی شدن زمان زراعتی در نرها و حفظ در کمر بهر ماه
 برداشت در تالاب بعد از انجام عمل بندری
 مجوز برداشت علوفه برای جوامع محلی صادر گردد با اخذ معرفی نامه از دهیاری

در این کارگاه پس از بارش فکری همه موارد مصوب نشست پیشین تایید شد به غیر از مورد دوم که برداشت علوفه را تنها با وسایل دستی مجاز می‌دانست (هرگونه برداشت با ماشین آلات ممنوع اعلام شده بود)، در این راستا بعد از بحث مفصلی که در جلسه شکل گرفت، روستاییان حاضر در جلسه تاکید نمودند که برداشت با

دست از نظر اقتصادی به هیچ وجه برای هیچ بهره‌برداري به صرفه و امکان پذیر نیست، لذا به جای ممنوعیت کامل ورود ماشین آلات بهتر است مسیرهای برداشت را مشخص کنیم، تا بدین ترتیب استفاده از ماشین آلات آسیب کمتری به تالاب وارد کند.

مصوبات جلسه:

جمهوری اسلامی ایران
وزارت کشور
استاداری آذربایجان شرقی
فرمانداری شهرستان بناب

بامرتسان

تاریخ: ۱۳۹۵/۸/۱۲
شماره: ۱۹۲۰۶۸
پیوست: ۱

((دولت و ملت، همدلی و هم زبانی))

رئیس محترم حفاظت محیط زیست شهرستان بناب
مدیر محترم جهاد کشاورزی شهرستان بناب
رئیس محترم اداره منابع طبیعی و آبخیزداری شهرستان بناب
رئیس محترم محیط زیست شهرستان میاندوآب
مدیر محترم جهاد کشاورزی شهرستان میاندوآب
نماینده محترم دفتر تالاب های ایران
جناب آقای فاضلی
مدیر کل محترم حفاظت محیط زیست آذربایجان شرقی

سلام علیکم
پک نسخه از صورتجلسه هم اندیشی که به منظور بررسی پروژه مدیریت مشارکتی از مناطق بکر ، ست نخورده و بهره برداری خردمندانه از پوشش گیاهی تالاب قره قشلاق مورخ ۹۵/۸/۱۱ جهت آگاهی و اقدام زم به پیوست ارسال می گردد.

ولی اله برج الهی
فرماندار شهرستان بناب
لطف و دقت

آدرس: کرج، جاده قزوین - تهران، شهرک صنعتی
تلفن: ۰۲۶۳۳۳۳۳۳۳۳
پست الکترونیک: info@shahrood.com

آدرس: Shahrak-e-Sanayi
Tehran - ۱۵۱۵۱۱۱۱
Tehran - ۱۵۱۵۱۱۱۱

جمهوری اسلامی ایران
وزارت کشور
استاداری آذربایجان شرقی
فرمانداری شهرستان بناب

بامرتسان

تاریخ: ۹۵/۸/۱۳
شماره: ۷/۳۵۷
پیوست: ۱

صورتجلسه

برای ردی و ثبت نام شماره ۱۸۷۸۴۵ مورخه ۹۵/۸/۱۱ کارگاه تبادل نظر باموضوع مدیریت مشارکتی به منظور حفاظت از مناطق بکر و دست نخورده و بهره برداری خردمندانه از پوشش گیاهی تالاب قره قشلاق با حضور نمایندگان جوامع محلی ، سازمانهای مردم نهاد ، کارشناسان جهاد کشاورزی ، منابع طبیعی ، محیط زیست و اعضا و کارشناسان موسسه مأموریت برای حفاظت از محیط زیست روستایی و شهری بناب در محل فرمانداری شهرستان بناب تشکیل و پس از بحث و تبادل نظر تصمیماتی به شرح ذیل اتخاذ گردید.

۱- مقرر گردید که در اسرع وقت از طریق موسسه مأموریت برای حفاظت از محیط زیست روستایی و شهری بناب با همکاری محیط زیست و جوامع محلی نسبت به تکمیل سازی نقشه و محدوده مورد مطالعه اقدام نمایند.

۲- مقرر گردید در خصوص مدیریت و بهره برداری خردمندانه از پوشش گیاهی نسبت به تشکیل کمیته محلی با عضویت اهالی محل که علاقمند به بحث های زیست محیطی هستند و در موضوع برداشت طوفه از محدوده تالاب فعال هستند اقدام شود. تا در پایان طرح با همکاری و مشارکت اعضای کمیته نسبت به اصلاح مدیریت مشارکتی از طریق جوامع محلی اقدام گردد.

۳- مقرر شد اداره محیط زیست بناب از حضور برداشت کنندگان غیربومی جلوگیری نموده و برداشت صرفاً برای ساکنان محلی و آن هم با نظارت محیط زیست و مدیریت مشارکتی جوامع محلی باشد.

۴- مقرر گردید از موسسه مأموریت برای حفاظت از محیط زیست روستایی و شهری بناب نسبت به بررسی نوع طوفه های و درصد قابل برداشت اقدام نماید نتیجه را برای جلسه آتی ارائه نمایند.

✓ با همکاری کارشناسان اداره جهاد کشاورزی بناب نقشه پایه اولیه دقیق شامل آبراهه‌ها و زه‌کش‌ها و محدوده روستاهای منطقه تهیه شود (تا رد مرحله بعد مسیرهای برداشت مشخص شده دارای حداکثر دقت باشند).

✓ امکان برداشت از گیاهان تالاب بصورت انحصاری در اختیار جوامع محلی پیرامون تالاب باشد و افراد غریبه امکان برداشت نداشته باشند.

✓ برداشت با مجوز اداره محیط زیست باشد.

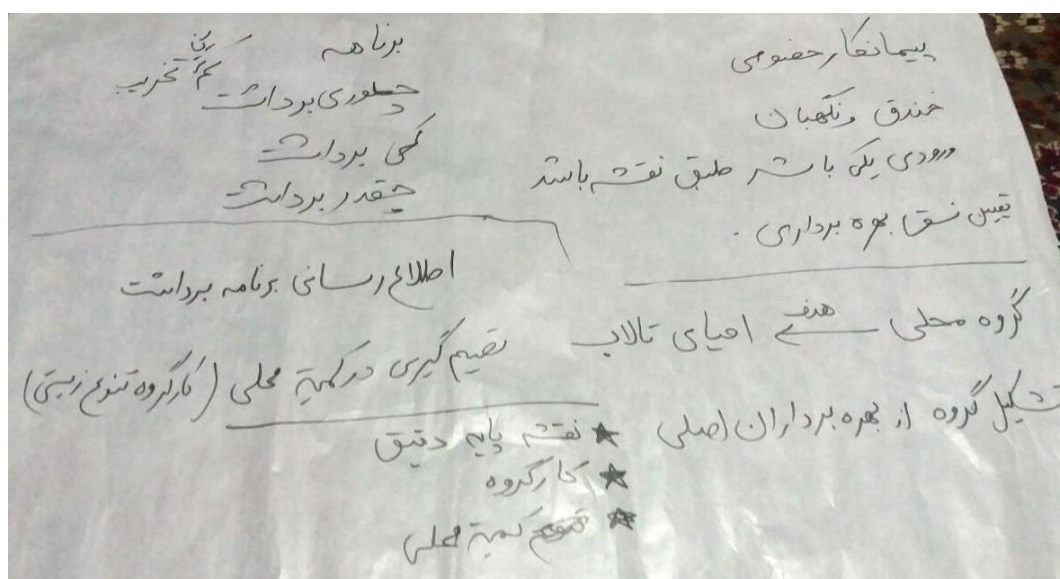
✓ برداشت گیاهی در زمان مناسب هر سال از شهریور و پس از پرواز جوجه‌ها و انجام بذردهی گیاهان صورت گیرد.

✓ در این کارگاه مقرر شد، به منظور تعریف سازوکار همکاری با اداره محیط زیست در کنترل و نظارت بر برداشت گیاهی از تالاب یک گروه از نمایندگان جامعه محلی شکل بگیرد.

✓ به منظور ایجاد هسته اصلی گروه محلی مدیریت تالاب، کارگاه داخلی با حضور تیم تسهیلگری و نمایندگان جامعه محلی در محل محیط بانی قره‌قلو تشکیل شود.

فعالیت ۴: تدوین ساختار اولیه گروه محلی و شرح وظایف اعضای آن

تسهیلگران، بعد از جمع بندی نظرات گروه‌ها برای تعمیق بحث در مرحله بعد از آقای لطفی (رئیس اداره محیط زیست بناب) خواسته شد تا تجربیات خود در زمینه برداشت پوشش گیاهی در تالاب قره قشلاق را بطور خلاصه توضیح داده و در ادامه تسهیلگران از شرکت کنندگان خواستند تا راهکارهای خود را برای چگونگی اجرای برنامه مدیریت مشارکتی اعلام کنند:

در این زمینه چند پیشنهاد مطرح شد از جمله: واگذاری برداشت گیاهان تالاب به پیمانکار خصوصی، نظارت شدید بر برداشت گیاهان با روش‌های فیزیکی چون احداث خندق اطراف تالاب و استخدام نگهبان بیشتر و... که بعد از بحث و بررسی و بیان معایب و مشکلات این روش‌های از بالا به پایین، شرکت کنندگان راهکارهای دیگری ارائه دادند، مهم‌ترین آن تشکیل یک گروه محلی با هدف احیای تالاب قره قشلاق بود که این مورد نیز به بحث گذاشته شد و بعد از توافق همه اعضا حاضر در جلسه در ادامه در مورد اعضای این گروه محلی و ساختار آن بحث شد.

بعلاوه به پیشنهاد آقای لطفی می‌توان از هر روستا یک نگهبان محلی که همکار محیط زیست است در این گروه حضور داشته باشند، همچنین دهیار یا شورای روستاهای اصلی پیرامون تالاب هم عضو دیگر این گروه باشند و دهیاران می‌توانند از هر روستا نفرات دیگری به این گروه اضافه کنند.

در نهایت ساختار اولیه گروه محلی اینگونه جمع‌بندی شد:

گروه محلی بعنوان یک گروه تخصصی و اقدام محور باشد، این گروه می‌تواند زیر مجموعه‌ای از کار گروه تنوع‌زیستی یا کارگروه ارتقا آگاهی و مشارکت جامعه محلی در کمیته محلی مدیریت تالاب قرار گیرد، همچنین آقای لطفی - ریاست اداره محیط زیست بناب و دبیر کمیته محلی مدیریت تالاب - بعنوان هماهنگ کننده در کنار این گروه قرار خواهد داشت.

پس از تشکیل این گروه لازم است بصورت مشارکتی شرح وظایف گروه محلی مدیریت تالاب مشخص شود این گروه محلی باید بصورت مرتب گزارش اقداماتش را در کمیته محلی مدیریت تالاب ارائه دهند.

در نهایت مقرر شد با این ترکیب اعضا جلسه‌ی بعدی در پاسگاه محیط‌بانی تشکیل شود تا ساختار و برنامه اجرایی گروه تدوین شود.

کارگاه شماره ۳

عنوان جلسه	تاریخ جلسه	زمان جلسه	مکان جلسه	اسامی تسهیلگران	اسامی تسهیلگران کمک
تشکیل گروه محلی و تعیین ساختار گروه	۹۵/۸/۱۱	۱۸-۲۰	محیط‌بانی قره‌قرلو	زهرا امجدیان - مهدی مجتهدی	وحیده مقدم - ...

سرفصل های ارائه شده

- ضرورت تشکیل گروه محلی مدیریت تالاب
- تعیین ساز و کار عضویت در گروه و تعداد اعضا
- تعیین نام گروه
- گفتگو در مورد برنامه کاری گروه

فعالیت ۱: مقدمات آغاز کارگاه

ابتدا با حضور نمایندگان از سه روستای: قره قشلاق، آقداش و فسندوز اهمیت تشکیل گروه محلی برای مدیریت تالاب مرور شد و تسهیگران توضیح دادند که با توجه به دغدغه این جمع نسبت به نحوه مدیریت پایدار تالاب قره قشلاق و چگونگی اثرگذاری بر آن، این جلسه برای تعیین ساختار و اعضا گروه محلی شکل گرفته و هر کدام از اعضا نظرات خود را بیان کنند تا در نهایت جمع بندی شود.

فعالیت ۲: تعیین چشم انداز و هدف گروه

ابتدا درباره چشم انداز و هدف گروه صحبت شد و اینکه هر کدام از اعضا برای مدیریت تالاب از جمله در مورد برداش گیاهان تالاب چه دغدغه‌های دارند که تقریباً همه بر این چشم انداز کلی توافق داشتند:

«تشکیل یک گروه محلی برای حفاظت از تالاب قرقشلاق»

و اما اهداف این گروه برای حفاظت از تالاب به شرح زیر بیان شد:

- تعیین زمان، محدوده و نوع برداشت علوفه از تالاب قرقشلاق
- جلسه با بهره برداران در هر روستا و توجیه آنها
- هماهنگی و همکاری با کشاورزان منطقه جهت احیای حق آبه تالاب
- رایزنی با فرمانداری شهرستان میاندوآب برای تعیین حق آبه تالاب
- ارائه گزارش در کمیته محلی برنامه مدیریت تالاب قره قشلاق

وظایف گروه در گام اول به این صورت خواهد بود:

وظایف اعضای گروه:

- تدوین برنامه برداشت (زمان، چگونگی و میزان برداشت)
- اعلام و اطلاع رسانی این برنامه به بهره‌برداران در زمان برداشت
- نظارت بر چگونگی برداشت بهره‌برداران
- ارائه گزارش به دبیر گروه بهره‌برداری از پوشش گیاهی تالاب (آقای لطفی)

وظایف دبیر گروه بهره‌برداری از پوشش گیاهی تالاب:

- پیگیری اجرای برنامه برداشت
- نظارت بر چگونگی اجرای برنامه برداشت
- هماهنگی و تشکیل جلسه کارگروه تنوع زیستی برای ارائه گزارش اجرای کار

تعیین نام گروه

با پیشنهاد یکی از اعضا و با توافق همه نام گروه: مدافعان تالاب قره قشلاق تایید شد.

۳-۲-۳- جمع بندی اقدامات انجام شده و یافته ها از مرحله دوم

برخی نکات فنی که تیم تسهیلگری در کارگاه‌ها بدنبال پاسخگویی به آن بوده است:

۱- در مورد علف چینی حق برداشت عرفی چگونه بوده است (از نظر تاریخی آیا همه اهالی حق برداشت داشته‌اند)؟ در این کارگاه بر اساس ضوابط پیش‌بینی شده در جلسه قبل فرمانداری، مشخص شود چند نفر از هر روستا و چه کسانی حق علف چینی دارند؟

۲- مکانیزم‌های برداشت چگونه است؟

- چه میزان علو غه چینی مجاز است - ظرفیت سالانه برداشت علوفه چقدر است - چگونه تعیین شود؟

- محل برداشت کجا باشد؟ آتش‌بر از کجا تا کجا باشد؟

- اگر تعداد متقاضیان و تقاضا علف چینی زیاد شود چه تمهیداتی وجود دارد؟

- چه کسانی از خود جامعه محلی به نحوه برداشت نظارت می‌کنند و چگونه؟

نکته مطرح شده پیش از کارگاه از سوی کارشناسان محیط زیست چنین مطرح شده بود: "این کارگاه

موجب ایجاد حق برای جامعه محلی نشود و ... " که باید در این خصوص چاره اندیشی شود،

به نظر می‌رسد راه حل این چالش یافتن جوابی برای این سوال اصلی طرح برداشت خردمندانه پوشش گیاهی است:

- پروژه برداشت گیاهان تالاب چگونه به حفاظت از تالاب کمک می‌کند؟

- برداشت گیاهان تالاب چگونه چرخه حفاظت را تقویت می‌کند؟

- این طرح بخشی از چرخه حفاظت است، جامعه محلی باید متوجه شود پارادایم حفاظتی قرار است تغییر

کند، مهم است این پیام شفاف به جامعه محلی منتقل شود که هدف ما جلب مشارکت فعال آنها در حفاظت

است، نه صرفاً کنترل برداشت (نباید به کنترل بهره برداری تقلیل پیدا کند)!

چشم انداز بلند مدت ما باید نوعی (معادل فارسی آورده شود) معامله با جامعه محلی باشد، آدم‌های محلی

بفهمند قرار است بخشی از پارادایم جدید حفاظتی منطقه باشند!

- در این طرح نقش و برنامه و طرح حفاظتی جامعه محلی باید مشخص شود!

خلافه‌های حفاظتی تالاب قره قشلاق کدامند؟ جامعه محلی برای رفع آنها و حفاظت منطقه چه کارهایی

می‌تواند به انجام رسانند؟

- تا اینجا به نظر می‌رسد کوشش‌ها تنها حول بهینه کردن مدل بهره‌برداری گیاهان و علف چینی از تالاب

بوده است، در حالیکه سایر ظرفیت‌های جامعه محلی باید درگیر شود.

این طرح می‌تواند و باید بستر الگوسازی مدرن حفاظت در منطقه و پوشاندن دو سه مورد خلاها حفاظتی تالاب باشد. در این مورد نمونه موفق مثال طرح کشاورزی پایدار پیرامون دریاچه ارومیه است که در آن پس از نشست‌های متعدد با کارشناسان ترویج و... در ذینفعان نهادینه شد که این طرح هدف کمک به دریاچه ارومیه است، در طرح برداشت خردمندانه پوشش گیاهی نیز، باید جا بیفتد که برنامه‌ریزی برای برداشت گیاهان تالاب هدفش تعریف مکانیزمی برای مشارکت جامعه محلی و دست اندرکاران در مدیریت تالاب است!

فصل چهارم

۴-۱- بحث و نتیجه گیری

۴-۱-۱- برگزاری کارگاه تدوین برنامه با کارگروه محلی برداشت پوشش گیاهی

هدف کلی

۱- جلب مشارکت مردم و دست اندرکاران برای تدوین برنامه اقدام مشارکتی به منظور مداخله در

برداشت پوشش گیاهی در منطقه

۲- اجرای اقدام مشارکتی توسط کلیه ذینفعان در راستای حفاظت از پوشش گیاهی تالاب

گروه هدف

گروه هدف اختصاصی در این کارگاه: نماینده بهره‌برداران از هر سه روستا، دهیاران و شورای روستاها، ریاست

اداره محیط زیست، نماینده دفتر طرح تالاب‌ها.

مدت زمان برنامه

مدت زمان جلسه ۴ ساعت

محورهای اصلی مورد بحث

- تعیین مسیرهای برداشت

- تعیین مسیرهای آتش بر

- تعیین و تصویب چگونگی برداشت

- تدوین برنامه برداشت در زمان خشکسالی و ترسالی

زمان بندی

ساعت	عنوان مبحث	زمان
اول	مرور و بیان خلاصه نتایج جلسات قبل	۲۰ دقیقه
دوم	تعیین مسیرهای برداشت و آتش بر روی نقشه	۶۰ دقیقه
استراحت		
سوم	تدوین برنامه برداشت با توجه به زمان و چگونگی برداشت	۶۰ دقیقه
چهارم	تدوین ساختار اولیه گروه محلی و شرح وظایف اعضای آن	۶۰ دقیقه
مرحله بعدی حضور در تالاب خواهد بود		
پنجم	ثبت مکان و محل برداشت با جی.پی.اس و تعیین جزییات فنی میزان برداشت	نیم روز

- مرور و بیان خلاصه نتایج جلسات قبل
- تعیین مسیرهای برداشت و آتش بر
- تدوین برنامه برداشت با توجه به زمان و چگونگی برداشت
- تدوین ساختار اولیه گروه محلی و شرح وظایف اعضای آن
- ثبت مکان و محل برداشت با جی.پی.اس و تعیین جزییات فنی میزان برداشت

خلاصه موارد بیان شده در کارگاه (گزارش جلسه ۱۱ آبان ۱۳۹۵)

هدف از تشکیل جلسه این است که برنامه ریزی کنیم تا فقط افراد بومی برداشت را انجام دهند با مدیریت مناسب و هم چنین آتش برهایی در تالاب ایجاد شود و برنامه ای با همکاری نمایندگان روستای قره قشلاق، آغداش، فسندوز برای سال آینده تهیه شود.

نظراتی که در جلسه قبل برای برداشت بیان شد به اختصار در ذیل آورده شده است:

برداشت با استفاده از ماشین مکانیزه انجام نشود.

برداشت به صورت انبوه نباشد.

برداشت پس از زادآوری پرندگان و بذردهی انجام شود، تقریباً شهریور ماه.

هسته‌ای برای مدیریت پوشش گیاهی ایجاد شود که همراه با مدیریت اداره محیط زیست شهرستان بناب، برداشت از پوشش گیاهی را مدیریت می‌کنند.

همچنین بیان شد که با برگزاری جلسات در روستاهای آغداش و فسندوز و قره گوزلو، مشخص گردید که امسال هم برداشت علوفه توسط ماشین آلات انجام شده است.

آقای بابایی دهیار آغداش:

"چون امسال علوفه ارزان بود برداشت کم بود فقط کسانی که سودجو هستند رفتند برداشت کردند، کسانی که میرن برای برداشت باید شناسایی بشوند" همچنین ایشان محدوده های ممنوع برای برداشت علوفه را روی نقشه مشخص کردند، به گفته ایشان "رنگ‌های زرد روی نقشه کلا گزار هستند که اصلا قابل برداشت نیست". به گفته مدیر محیط‌زیست شهرستان بناب، "مردق چای از گزار جلوتر است و فقط برای چرای دام وجود دارد، داخل، گویی برداشت اتفاق می‌افتد ولی خیلی کم و محدود"

حاج بیوک، محل برداشت آغداش را در روی نقشه نشان می‌دهد. همچنین محل درگیری برداشت کنندگان از روستای آغداش و قره قشلاق در روی نقشه‌ها مناطق به کمک حاضران شناسایی شد.

سائلی:

"تهیه نقشه‌های دقیق و با کیفیت بهتر بصورت آرشیو باشد که خیلی بهتر می‌شود مورد مطالعه قرار دارد.

کل محدوده‌ی قوام شامی که در روی نقشه نشان می‌دهند زادآوری صورت می‌گیرد."

آقای لطفی:

"تصویر روی نقشه‌ها که مسیری به رنگ آبی است مردق چای است. که دو تا زه کش از کنار چقلو می‌آید و به هم متصل می‌شوند و زهکش اصلی که از کنار گزار می‌گذرد."

مجتهدی:

"سه شاخه میشه قوام شامی ۱- قره قشلاق ۲- قوام شامی ۳- قلعه که محل برداشت آغداش حاج بیوک است."

سائلی:

"کانال‌ها و مناطقی که رویش گیاه است باید دقیق شناسایی شود بر اساس تصاویر ماهواره‌ای پوشش گیاهی آنالیز شود و ورود از یک طرف باشد. ورود علف چین‌ها کنترل شود. محدوده زمانی و مکانی مشخص شود برداشت فقط به صورت دستی باشد"

آقای بابایی:

"واگذاری برداشت به بخش خصوصی که با هماهنگی قرق بان و محیط زیست انجام شود."

آقای احمدی:

"ما به سمتی میرویم که از خود مردم کمک بگیریم و نیازها را از خود مردم تامین کنیم، اگر ما برداشت تالاب و یا در کل کنترل تالاب را به بخش خصوصی بدهیم سو برداشت پیش میاید که میگویند محیط زیست تالاب رو فروخته. که خود تبعاتی دارد پیشنهاد دیگر چیست؟"

آقای لطفی: "برداشت مبلغی بعنوان حق الزحمه به دهیاری ها برای همکاری با برداشت علوفه و مدیریت جوامع محلی که تشکیل می شود"

فضلعلی پور: "دسته ای بر حسب نیاز میروند و مشکلی با تخریب طبیعت ندارد. دسته ای دیگر در سودجو که هر سال برای بهره برداری میروند و طبیعت را خراب می کنند."

آذر هوا: "اگر حقی از تالاب هم باشد و یا برداشت آن فقط برای جوامع محلی است نه کس دیگر."

دینی: "۲۰ سال پیش هم برداشت دستی بود و هم آب بیشتر بود. توی قره قشلاق اصلا برداشت نیست".
امجدیان: "مدیریت مشارکتی باید باشد".

بابایی: "یا محدوده تالاب را محدود نمائیم یا ورود و خروج رو کنترل کنیم یا خندق بزنیم. یا زمان های برداشت را محدود کنیم (زمان ها خاص و بحرانی از اوایل آبان تا اوایل فروردین اصلا برداشت وجود ندارد)."

آقای احمدی: "در تالاب چه گیاهانی وجود دارد و کاربردش چیست؟"

بابایی: "گیاهان بومی شور جای بیشتر است و در گاوداری ها بعنوان زیر انداز استفاده میشود. و نی ها که در مرغداری ها بعنوان خوراک استفاده می شود."

نظری های کلی:

بابایی:

استفاده از ۱- پیمانکار خصوصی ۲- خندق و نگهبان به منظور جلوگیری از برداشت بی رویه

گلی نژاد:

"بررسی و تحقیق در مورد انواع گیاهان و بعد تصمیم گیری در مورد اینکه چه زمانی و در چه زمانی قابل برداشت است؟ باید انجام شود"

دینی: "برداشت هم از طریق دستی و هم از طریق چرای دام انجام می شود".

احمدی: "در ۲۰ سال گذشته آب تالاب آنقدر بالا بود که اصلا منطقه قابل برداشت و بهره برداری نبوده و علف چینی اگر بود بصورت دستی و خیلی محدود انجام می شد. بحث در این موضوع است که تالاب را بدهیم به خود بومی های منطقه و مسولیت حفظ و نگهداری از آن را بگذاریم دوش خود مردم".

فضلعلی پور: "کسانی که برای برداشت واقعا نیاز داشته باشند تعداد خیلی کمی هستند. بیشتر این افراد سودجو هستند که در تالاب دلالی میکنند. گروه اگر محلی باشد و مدیریتی داشته باشد می توان همه چیز را تقسیم بندی نمود".

امجدیان: "ایده ما این نیست که محدوده رو مشخص کنیم که چه کسی و از کجا برداشت کند؟ بلکه ما مشارکت مردم را میخواهیم. شاید کسانی که شما اسمشون رو گذاشتین سودجو، از این راه کسب درآمد میکند و نباید حذفشان کنیم هر چند بومی منطقه باشد یا نباشد. ما نمیتوانیم جای همه روستاییان برای آنها تصمیم گیری کنیم که این صورت جلوی ما خواهند ایستاد".

بابایی: "ما سه راه بیشتر نداریم یا قرق بان بگذاریم همان نگهبان دولتی یا خندق بزنیم و محدوده بندی کنیم".
امجدیان: "که این هزینه زیادی میخواهد".

احمدی: "دولت این همه محیط بان دارد و انجام می دهد ما میخواهیم خود مردم مشارکت کنند چه کسانی بهتر از خود مردم که هم منطقه رو میشناسند و هم دوست دارند منطقه خودشون رو؟"

لطفی: "قرق بان داریم و میتوانیم بعنوان شروع سه نفر از سه روستای فسندوز و آغداش و قره قشلاق که خودشان داوطلب هستند و الان هم محیط بان، بعنوان هسته گروه محلی قرار دهیم و بعد به تعداد این علاقه مندان اضافه کنیم، این سه نفر آقای آذرباد از فسندوز و آقای احمدیان از آغداش و آقای زرین کاسه از قره قشلاق سه نفر محیط بان در تالار کافی است و بقیه مردم و علاقمندان باید در مدیریت تالاب و بهره برداری از آن همفکری و همکاری کنند".

۲-۱-۴- تدوین برنامه برداشت خردمندان از پوشش گیاهی تالاب قره قشلاق

در جلسات کارگاهی کمیته مدیریت محلی تالاب (کارگروه تنوع زیستی) با کلیه دست اندرکاران و نشست های ویژه که با گروه بهره برداران محلی برگزار شد موارد زیر بعنوان دستورالعمل برداشت علوفه در تالاب قره قشلاق، با (تمرکز بر محدوده قوام شامی) تصویب شد:

۱- برداشت علوفه در محدوده تالاب قره قشلاق هر ساله تنها با مجوز اداره حفاظت محیط زیست شهرستان بناب انجام شود

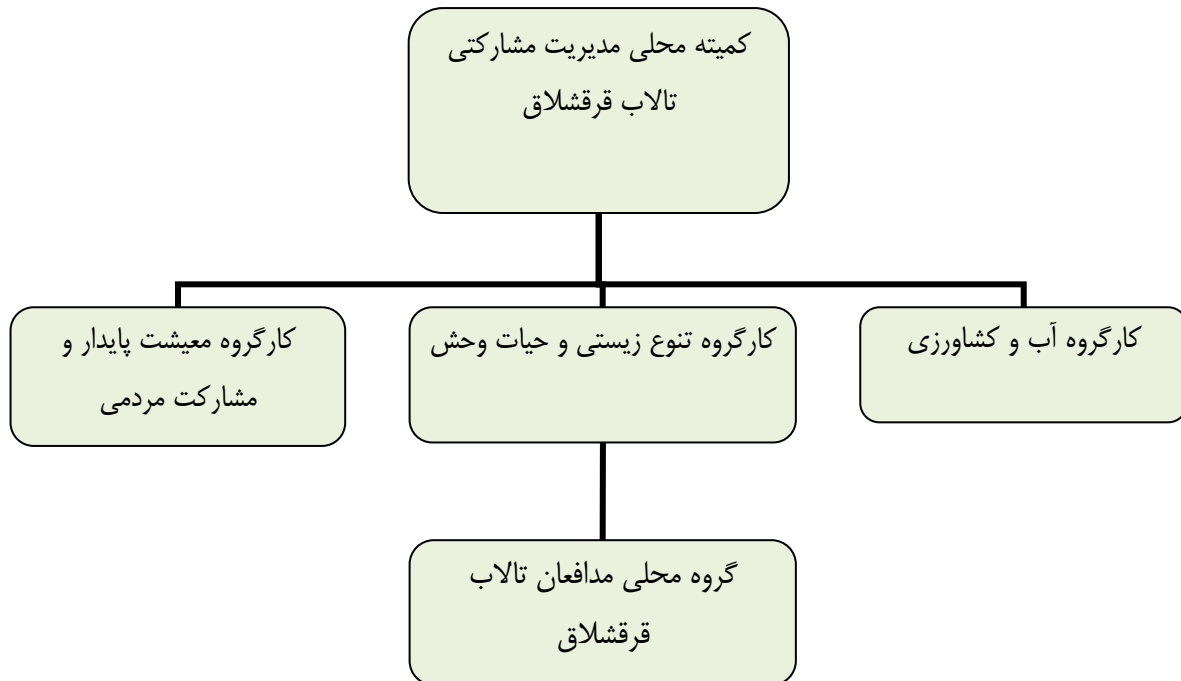
۲- محدوده برداشت علوفه هر ساله با در نظر گرفتن مناطق آتش بُر، از طرف کارشناسان اداره محیط زیست بناب (با همراهی کارشناسان منابع طبیعی و نمایندگان گروه محلی مدافعان تالاب قره قشلاق) تعیین می شود.

- ۳- میزان مجاز برداشت علوفه از تالاب توسط کارشناسان اداره محیط زیست بناب، با همراهی کارشناسان اکولوژی گیاهی (بر اساس برآورد زیست توده سالانه- بیوماس-) تعیین می گردد.
- ۴- زمان مجاز برداشت علوفه در تالاب، هر ساله بعد از انجام عمل بذر دهی- شهریور- خواهد بود.
- ۵- برداشت علوفه در تالاب بعد از سپری شدن زادآوری پرندگان تنها در شهریور ماه انجام شود.
- ۶- مجوز برداشت علوفه توسط اداره محیط زیست بناب و فقط برای جوامع محلی صادر می گردد. در این خصوص اخذ معرفی نامه از گروه محلی مدافعان تالاب روستاهای اطراف تالاب قره قشلاق برای اداره محیط زیست بناب الزامی است.
- ۷- گروه محلی وظیفه دارد تا بهره برداران را به اداره محیط زیست بناب معرفی کند.
- ۸- گروه محلی در ازای انجام همکاری های سالانه در زمینه حفاظت از تالاب وظیفه اجرا و نظارت بر اجرای دقیق دستورالعمل برداشت پوشش گیاهی از محدوده قوام شامی را بر عهده دارد.

جدول زمان بندی برنامه برداشت پوشش گیاهی							
مراحل کار	زمان بندی					توضیحات	مسئولیت
	خرداد	تیر	مرداد	شهریور	مهر		
تایید حسن همکاری گروه محلی مدافعان تالاب							
تعیین محدوده و میزان برداشت مجاز سالانه						بر اساس نقشه های تهیه شده در این پروژه و مشخص شدن زیستگاه های حساس محدوده برداشت تعیین می شود	کارشناسان محیط زیست بناب
ابلاغ به گروه محلی مدافعان تالاب						طی جلسه ای در کمیته محلی این دستور کار به گروه محلی ابلاغ می شود.	اداره محیط زیست بناب
معرفی بهره برداران برای کسب مجوز						برای معرفی بهره برداران دو معیار انتخاب وجود دارد: ۱- بهره بردار بومی منطقه باشد ۲- بهره بردار برای مصرف دام های خود نیاز داشته باشد	گروه محلی مدافعان تالاب
ارائه مجوز برداشت علوفه از تالاب							اداره محیط زیست بناب
نظارت بر برداشت علوفه مطابق دستورالعمل							گروه محلی مدافعان تالاب

۳-۱-۴- ساختار پیشنهادی برای گروه محلی:

گروه محلی بعنوان یک کارگروه تخصصی و اقدام محور، زیر مجموعه کارگروه تنوع زیستی کمیته محلی قرار می گیرد و مدیر اداره محیط زیست شهرستان بناب بعنوان دبیر کارگروه در کنار این گروه قرار دارد و بصورت مرتب گزارش اقداماتشان را در کمیته محلی ارائه می دهند.

• وظایف گروه:

۱- همکاری در حفاظت و پایش تالاب، حسن فعالیت گروه محلی مدافعان تالاب در حفاظت، مهارآتش سوزی و رعایت پروانه چرای دام ... بصورت سالانه توسط محیط زیست و منابع طبیعی شهرستان تایید شود.

۲- اطلاع رسانی به بهره برداران، این گروه موظف است در اواسط تابستان (مرداد) دستورالعمل برداشت را به اطلاع بهره برداران برساند.

شیوه های اطلاع رسانی: چاپ بنر و نصب علامت در محدوده برداشت و تعیین محدوده

۳- معرفی بهره برداران به اداره محیط زیست بناب برای کسب مجوز

معیارهای انتخاب بهره برداران:

۱- بهره بردار بومی منطقه باشد ۲- بهره بردار برای مصارف دام‌های خود نیاز داشته باشد.

۴- نظارت بر نحوه برداشت: گروه محلی با کسب مجوز از اداره محیط زیست بناب و همکاری

محیط بانان بر نحوه برداشت نظارت می کند.

۵- ارائه گزارش: به همراه عکس و تصویر از مراحل اجرای کار به اداره محیط زیست بناب و

کارگروه تنوع زیستی کمیته محلی

